24րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6681 26 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1907 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ԶԻԼՀԻՃՃԷ 1325 8 Janvier 1908 24me année № 6681

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ	80 Ղրշ.
» ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	45 »
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ	108 »
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	60 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ	25 Ֆրք.
» » » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	20 »

ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ

10 փարա

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرهولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

"ARÉVELK„
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons|ple, Galata

10 PARAS

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՃԻՒՂԸ

Կը մեղադրուինք թէ երգել չենք գիտեր. երաժշտութիւնը սիրող ժողովուրդ մը չենք և ասիկա բարոյական, իմացական և ֆիզիքական երրեակ տեսակէտներով թերութիւն մը կ'ենթադրէ, որուն սկզբնապատճառը՝ աղբիւրը պէտք է փնտռել մեր կրթական ուղղութեան մէջ։

Որ աստիճան իրաւացի է այս գանգատը։ Չէ՞ մի որ տիրացու ժողովուրդ մը կը սեպուինք, չէ՞ մի որ ժամ ու շարական ունինք, չէ՞ մի որ եկեղեցական երգեցողութեան կը հետամտինք. չէ՞ մի որ մեր դպրոցներուն մէջ աւելի կամ նուազ խնամք ու հոգածութիւն կ'ընծայուի երգեցիկ տղաքներ մարզելու, չէ՞ մի որ ամէն եկեղեցի՝ մանաւանդ այս վերջին տարիներս՝ Դպրաց Դաս ունենալու կը ձեռնարկէ՝ որոնց պաշտօնական հանգամանք ալ կ'ընծայուի պատրիարքական վաւերացումով, պաշտօնական կոնդակով և օրհնութիւնով։

Այո՛, ասոնք ամէնքը կան, և նոր ալ չեն. հինուց ի վեր այս եկեղեցասիրական եռանդը մեր մէջ կայ ու կայ, այն բարի ժամանակներէն ի վեր ուր ազգին մեծամեծները՝ սկսեալ ամիրաներէն, Ղազէզն և իր նման աստուածավախ բարեպաշտ անձնաւորութիւններէ՝ ոսկեհուռ շապիկ հագած՝ դասը կ'ելլային, դպիրներու խումբերուն կը մասնակցէին ու իրենց բարոյական և նիւթական օժանդակութիւնով կը խրախուսէին եկեղեցական երաժշտութեան մասնակցող դպրացական և ոչ-դպրացական տիրացուները, որոնց մասնաւոր պատիւներ ալ կ'ընծայուէին՝ տաղաւարներու և տօնական օրերու առթիւ խայմախ, պէօրէկ, եւայլն հրամցնելով, ինչպէս դեռ սովորութիւն է գաւառներու մէջ և հոս՝ մայրաքաղաքիս գլխաւոր եկեղեցիներուն մէջ, վայելողները գիտեն այդ քաշքշանքին համն ու արժէքը. «Աստուած կարողութի՛ւն տայ, պատուելի՛.—Ձայնդ անպակաս, Տիրացո՛ւ» և դեռ ինչ անուշ խօսքեր կ'ուղղուէին անոնց հասցէին։

Բայց եկաւ ժամանակ մը ուր այդ ամէնուն վրան անցաւ, տիրացութիւնը վարկաբեկ եղաւ, ու օր մըն ալ եկաւ ուր ինքզինքը գիտցող ուսուցիչ մը, վիրաւորանք զգաց վարժապետ, պատուելի, տիրացու յորջորջումներէն որոնց մէջ նախատական շեշտ մը զգալի կ'ըլլար....։

Հիմակուան Դպրաց Դասերը արդեօք վերադարձն են դէպ ի հին բարի ժամանակները, տիրացութիւնը նորէն կը վերահաստատուի՞, երաժշտութիւնը իր արժանաւոր դիրքը գրաւելո՞ւ կը ձգտի....։ Գուցէ։ Բայց մեր փնտռածը, մեր մատնանշել ուզածը այս տիրացուական սովորութեանց վերադարձը չէ, և այս նոր եռանդը չպիտի զօրէր մեր մէջ ծաւալելու, ընդհանրացնելու բուն այն երաժշտութիւնը որ գեղարուեստ է, և որուն մշակումը գիտակից ըմբռնումով զարթնում մը պիտի ունենար՝ այն գեղեցիկ, ճաշակաւոր, (եւրոպական ոճով) երաժշտութեան որ հոգիին կը խօսի, ճաշակը կը կրթէ, բարքերը կ'ազնուացնէ, իմացական, բարոյական ու ֆիզիքական՝ վերեւ մատնանշուած թերին կը լրացնէ։

Աւելի բացորոշենք միտքերնիս.— Երաժշտութիւնը այն ձեւով ու պայմաններով որ կ'ուսուցուի մեր մէջ, տեսակ մը տարապարհակ աշխատութիւն է, անպէտ և անհրապոյր. անոր համար որ իբրեւ զարգացուցիչ կամ դաստիարակիչ ճիւղ չենք աւանդեր զայն, մանաւանդ թէ լոկ տիրացուական ճիւղ նկատելով՝ միայն եկեղեցիին մէջ երգեցողութիւն կատարելու նպատակին է որ կ'ուղղուին եղած ջանքերը, ան ալ միայն անո՛նկ տղոց որոնք պօռալու մէջ ընդունակութիւն ցոյց տալով՝ վարժապետին աչքը կը մտնեն։ Մէկ խօսքով, երաժշտութիւնը կանոնաւոր ու գեղարուեստական ուղղութեան տակ չէ որ կը մշակուի մեր դպրոցներէն ներս։ Հետեւանքը ա՛ն կ'ըլլայ որ ընդունակութիւն ունեցող տղաքն ալ չուզելով կը հեռանին ժամանակ մը. և ապա կը թօղուին երեսի վրայ, նոյնչափ անխնամ, որքան սկզբնաւորութիւնը եղած էր։

Այս խորհրդածութիւններու առիթով՝ մենք հետաքրքրուեցանք գիտնալու թէ կրթական ծրագիրը ի՛նչ եղանակ ու չափով կը տրամադրէ երաժշտութիւն ուսուցանել մեր վարժարաններուն մէջ, և կը գտնենք որ —եկեղեցական երաժշտութեան կամ ձայնաւորութեան վաղածանօթ դասախօսութեան ճիւղէն զատ— կայ նաև Երաժշտութիւն անունին տակ աստիճանաւոր դասընթացք մը ուր մերինէն զատ եւրոպական երաժշտութեան ուսումն ալ պարտաւորիչ ցուցուած է....։

Այո՛, պարտաւորիչ ուսումներուն մէջ դասուած է երաժշտութիւնն ալ, երեք աստիճաններով որոնք զիրար ամբողջացնելու կոչուած են, (Տե՛ս էջ 21, Կրթական ծրագիր 1897ի)։ Հոն կը պահանջուի աւանդել հնագոյն Հայ Եկեղ. խազերէն զատ, նաև Սոլի բանալին, ձայնագրութեան և երգեցողութեան (solfège) վարժք, ձայնի տեւողութիւն և նշանակը, ամանակներ են. սկսեալ միջին դասընթացքէն շարունակուած մինչեւ բարձրագոյն դասընթացքի աւարտ։

Արդ՝ գիտենք թէ մեր ազգ. վարժարաններուն մէջ անանկ բան դաս չի տրուիր, կամ գրեթէ ասոր պէս բան մը։ Գրուածը լոկ թուղթի վրայ կը մնայ և անունով միայն գոյութիւն ունի, քանի որ նախ ա՛յս ճիւղին ճաշա՛կը և ապա դասատո՛ւն կը պակսի մեր մէջ՝ որքան Պոլիս, նոյնքան և աւելի՛ ալ գաւառները, ուր եթէ տիրացու երաժիշտներ կան՝ վարժութեամբ ուսած՝ դժուա՛ր թէ գտնուի բուն եւրոպական երաժշտութեան տեղեակ ձայնագրագէտ ուսուցիչներ որ կարենային կէտ առ կէտ հետեւիլ Կրթական Ծրագրի այդ պահանջումին և դպրոցի տղաքը մարզել կանոնաւոր երաժշտութեան մէջ։

Այս պէտքը շատ անգամ զգալի կ'ընեն մեզի՝ երբ գաւառներէն ուսուցիչ կ'ուզուի. ժողովուրդը՝ խնայողութեան անմեղադրելի պատրուակով՝ կը պահանջէ որ Պոլիսէն գաւառ երթալիք ուսուցիչը՝ լեզուի և ուսումներու հմուտ ըլլալէ զատ, նաև լաւ ձայն ունենայ, երաժշտութեան տեղեակ ըլլայ և եկեղեցական երգեցողութիւն, շարականի խազեր, հայ կամ եւրոպ. ձայնագրութիւն գիտնայ, եայլն։ Եւ շատ անգամ կը պատահի որ երկրորդական՝ երրորդական աստիճանով տիրացու վարժապետի մը առաջնութիւն տրուի՝ լեզուներու և գիտութիւններու հմուտ ուսուցչի մը վրայ. վասն զի ժողովուրդը, որ իրաւամբ ժամն ու դպրոցը անբաժան հաստատութիւններ կը նկատէ, երաժիշտ դասատուի մը պէտքը աւելի՛ կը զգայ՝ իր կրօնական-եկեղեցական վայելքին գոհացում տալու համար։

Այս սխալ՝ բայց ժողովուրդին ճաշակին ու ըմբռնումին տեսակէտներով անմեղադրելի իրողութիւնները, որոնց փորձը ամէն տարի կը տեսնենք, անպատեհութիւններ ունին բնականաբար, վասն զի, ինչպէս ըսինք, քիչ շատ գեղեցիկ ձայն ունեցող կամ շարականէ հասկցող սանկ վարժապետ մը նախամեծար կը համարուի ի վնաս ուսանող մանուկներուն՝ որոնք՝ բնականաբար՝ ուրիշ ճիւղերու ուսումէն կը տուժեն և իրենք ալ քիչ մը աւելի կը խորունկնան տիրացուական ճաշակներու մէջ....։

Եւ սակայն ասոր դարմանը շատ պարզ է, և չերկարելու համար՝ ըսենք թէ պէտք է որ երաժշտութեան ուսումը ընդհանուր ու պարտաւորիչ ըլլայ մեր դպրոցներուն մէջ, և ձայնագրութեան ճիւղը՝ պզտիկ կարգերէն սկսեալ՝ խնամով աւանդուի մեր տղոց, նոյն իսկ գործնական մասն ալ անտես չընելով։ Այսպէսով՝ բուն երաժշտութեան ճաշակն ալ հետզհետէ պիտի ըմբռնուի և ընդհանրանայ և իբրեւ գեղարուեստական ճիւղ պիտի մշակուի մեր մէջ։

ՍՄԲԱՏ ԴԱՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

(ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ)

Գ.

Ինչպէս ըսինք նախորդ յօդուածի մը մէջ, լուսանկարը դեռ իրեն հարիւրամեակն ալ չտօնեց, բայց այսչափ կարճ ժամանակի մէջ մեծութեան մը պէս տարածուեցաւ. հիմա քիչեր կան անոր հիւանդութենէն չբռնուած. Մանուկը իր գնդակին հետ և արհեստաւորն ու ուսումնականը իրենց գործիքներուն ու գրքերուն հետ քամերան ալ կը գործածեն։ Տանը մէջ իրենց քով կը պահեն զայն, պտոյտի ատեն ձեռքերնէն չեն ձգեր ու ճամբորդութեան ատեն վզերնէն կախուած է։ Սեռի ու դասակարգի խտրութիւն ալ չկայ. ազնուականուհին ու աղքատիկ դպրոցականը հաւասար դիւրութեամբ կը վայելեն անոր հաճոյքները։ Քաղաքագէտն ու փողոցի սահակն ալ մէյ մէկ հատ ունին ձեռքերնին կամ գրպաննին։

Կորստեան ճիրանէն փրկած ըլլալ կը կարծեն ինչ որ անոր կը յանձնեն։ Այդ մոգական սնտուկը, լուսանկարի տուփը բաժանումն անգամ կրցաւ դիւրացնել, մահուան ձեռքէն բան մը կորզելով, մնացողները մխիթարելու համար։ Ժամանակն ու հեռաւորութիւնը անոր առջեւ անզօր կը մնան. անոր համար մայրը իր կաթնկեր մանուկը կը լուսանկարէ և պատանին՝ իր մահամերձ հայրը կամ հանին։

Այսպէս, սակայն, լուսանկարին իրական ծառայութիւնը, այսօր քաղաքակրթութեան կարեւոր ազդակներէն մէկը դարձած է, կարելի է շոգիին չափ կարեւոր, եթէ ոչ անկէ աւելի։ Չկայ արհեստ կամ գիտութեան ճիւղ մը որ ուղղակի կամ անուղղակի անկէ չօգտուի ու անոր ծառայութեան պէտք չունենայ։ Բժիշկը աւելի պիտի ընտրէ իր Սթէթօսքօփը կորսնցնել քան թէ քամերան, և աստղագէտը պիտի չուզէր՝ եթէ դիտակին ու անոր մէջ ընտրութիւն մը ընել առաջարկուէր իրեն։ Լուսանկարի գործերն ու գործածութիւնները թուել ամէն մահկանացուի գործ չէ. ուստի քանի մը հատը միայն յիշելով պիտի բաւականանամ։

Գիրքերէն սկսինք նախ, որոնք մեզի մօտիկ ու ծանօթ են։ Բաղդատեցէ՛ք անգամ մը 30-40 տարի առաջ տպուած գիրքերը հիմակուաններուն հետ. ո՛րչափ խեղճուկ բաներ են անոնք, ու ո՛րչափ անկատար. սակայն ահագին ծախքեր կ'ըլլային անոնց պատկերներուն համար, թէև քմածին ու այլանդակ բաներ ըլլային անոնք, որովհետեւ ամէն մարդ չէր կրնար վարպետ նկարողներու և փորագրիչներու վճարել։ Հիմա տասը փարանոց թերթն ու հինգ ղրուշնոց գիրքն ալ կրնան իրենց հարազատ ու հիանալի պատկերներն ունենալ։ Երէկ Չինաստանի մէջ պատահած դէպքի մը պատկերը այսօր Ամերիկայի ու Եւրոպայի թերթերուն մէջ կը հրատարակուի։ Թղթակիցներ պատահարի մը նկարագրութիւնը ղրկելու ատեն անոր լուսանկարն ալ մէկտեղ կը հեռագրեն. խօսքի չափ դիւրին է պատկերը հեռագրել։

Տպագրութեան համար պատկերին կաղապարը փորագրելու գործն ալ լուսանկարի դիւրութիւնով կը կատարուի, վարպետ փորագրիչէ շատ աւելի ճշդութեամբ և կարճ ատենէն շատ աւելի արագ։ Թերթեր կան որ բոլորովին այս դրութեամբ կը տպուին, ու այնպիսիներ ալ որ իրենց բոլոր ըսելիքը պատկերներով կը ներկայացնեն առանց գրի օգնութեանը դիմելու։ Կրնաք երեւակայել թէ ասոնք ընթերցողին համար որչա՛փ ժամանակի խնայողութիւն են։

Աստղագէտին համար առանց լուսանկարի զգայուն ապակիին՝ հեռադիտակը շատ տկար կը մնայ։ Որչա՛փ ալ կարող չափագէտ կամ նկարիչ ըլլայ՝ դիտակին ցուցուցածները չի կրնար ճշդութեամբ նշանակել, մանաւանդ երբ երեւոյթները վաղանցիկ են, ինչ որ արձանագրելու համար ժամերու պէտք ունի, ապակին ակնթարթէ մը կ'առնէ։ Շատ բաներ կան որ ինք չի կրնար տեսնել դիտակին մէջէն, բայց ան կը տեսնէ. յաճախ պատահած է որ երկինքի երեսը չտեսնուած մարմիններ ապակիին վրայ գտնուած են։ Վերջին տարիներու կարեւոր գիւտերը և երկնային քարտէսները անոր միջոցով եղած են։ Դիտարաններու մէջ օդի փոփոխութիւններն ալ լուսանկարով կ'արձանագրուին. ծանրաչափ, ջերմաչափ ու մագնիսական ասեղներ իրենց դէմ զգայուն թուղթի կտորներ ունին, որոնք առանց յոգնելու և առանց սխալելու անոնց ամէնէն փոքր փոփոխութիւններն ալ կ'արձանագրեն, եթէ ոչ պէտք պիտի ըլլար որ մարդիկ գիշեր ցորեկ հսկեն, մատիտը ձեռքերնին, անթարթ սեւեռումով։

Միայն դիտակին չէ որ կ'ընկերանայ քամերան. քանի մը տարիէ ի վեր մանրացոյցին ալ կցեցին զայն, ու նոր աշխարհ մը պարզուեցաւ։ Որչա՛փ նոր գաղտնիքներ երեւան հանեց, որչա՛փ չարագործ մանրէներ գտաւ ու բժիշկներուն դատավճիռին յանձնեց, ծանօթացնելով անոնց կեանքը։ Ամէնէն զօրաւոր մանրացոյցն ալ փտախտի մանրէն ցուցնել յաջողած չէր։ Տօքթ. Քօխ ասոր միջոցով գտաւ ու ճանչցաւ, ինչ որ միակը չէ այս կարգի գիւտերուն մէջ. օրէ օր նորեր ալ կը ծանուցուին։ Գիտունները ցաւով կ'ըսէին թէ մանրացոյցը այնպիսի վիճակի մը հասած է որ աւելի զօրանալու յոյս չի թողուր։ Օգնութիւնը ուրիշ կողմէ հասաւ։ Մանրացոյցին կամ դիտակին յայտնածները լուսանկարուելով կրնան մոգական լապտերին միջոցով անգամ մըն ալ մեծցուիլ, այնպէս որ անոնց զօրութիւնը կը կրկնապատկուի կամ կը բազմապատկուի։

Ֆրանսացիք, 1870ին, երբ Բարիզ պաշարուած էր ու չէին կրնար քաղաքէն լուր ղրկել կամ դուրսէն տեղեկութիւն առնել, այս հնարքին դիմեցին։ Բոլոր իրենց լուրերը կը մանրանկարէին և փետուրի մը կամ բարակ խողովակի մը մէջ տեղաւորելով աղաւնիներու թեւերուն տակ կապած՝ ուզած կողմերնին կը ղրկէին. յետոյ այս մանր լուսանկարները մոգական լապտերով կրնային մեծցնել ու կարդալ հոն։ Այս կերպով պատրաստուած 50,000 նամակ հազիւ կրամ մը ծանրութիւն կ'ունենային։ Ամբողջ պաշարման միջոցին այս կերպով $2^{1}/_{2}$ միլիոն նամակ փոխանակել յաջողած են։

Տարօրինակ չէ՞ք գտներ որ ամէն բան թուանշաններու վստահող հաշուագէտներն անգամ անոր կը դիմեն՝ իրենց վարկածները հաստատելու համար. անկման ու շատ մը ուրիշ օրէնքներ լուսանկարով կը պարզուին, որով վարկած ու կասկած, տեսութիւն ու տարակոյս ստուգութեան կը փոխուին, այնպէս որ ամէնէն յամառ ու անընդունակ աշակերտներն ալ կը համոզուին ու կը հաւատան։

Այնչափ ճիշդ ու որոշ են անոր արձանագրութիւնները որ լոյսի ու ստուերի երեւոյթներուն վարժ աչքեր լուսանկար մը տեսնելով կրնան ըսել թէ տարուան ո՛ր եղանակին առնուած է, ամսուն քանի՛ն և օրուան ո՛ր ժամուն։ Այսպէս՝ լուսանկարը ինքնին ամբողջական պատմութիւն մըն է։ Դատաւորը, ամէն վկայէ աւելի, լուսանկարին կը վստահի. հարիւրաւոր խարդախութիւններ և ոճիրներ երեւան հանուած են անով։ Այդ պատճառաւ բոլոր կառավարութիւնները օրէնք դրած են բոլոր յանցաւորներու պատկերները պահել։ Ստորագրութիւններու կեղծ կամ ուղիղ ըլլալը ստուգելու մէկ հատիկ ու հաւատարիմ միջոցն է։ Միւս կողմէն՝ թղթադրամ կամ պանքանոթ կեղծողներուն ալ շատ կարեւոր օժանդակ մը։ Ոստիկանութեան աջ բազուկն է ան. շատ մը գանձատուններու և դրամարկղներու քով լարուած կը սպասէ. վա՜յ այն գողին որ փականքին մօտենալու անխոհեմութիւնը ունենայ. գողցած դրամին փոխարէն իր պատկերը կը թողու հոն աւանդ, զոր ազատելու համար, իր առածը բաղդրեալ ու բազմապատիկ տոկոսով պիտի հատուցանէ։

Պատերազմներու ատեն քամերան թնդանօթներու չափ օգտակար կ'ըլլայ. ինք կ'ուղղէ անոնց բերանը, թշնամիին դիրքը կ'որոշէ և ակնթարթի մը մէջ առանց կարկինի ու առանց կողմնացոյցի անոնց բանակին քարտէսը կը գծէ։

Բնապատմութեան համար այլեւս պէտք չկայ երկրէ երկիր թափառելու, հանքերու, բոյսերու և կենդանիներու նմուշներ փնտռելու. ամէն կողմէ իր ատեանը կը դիմեն՝ իրենց վճիռը լսելու. ուզած ատենը և ուզածին չափ թո՛ղ քննէ զանոնք, բիւրեղները իրենց կազմուելու վիճակին մէջ, բոյսեր ու ծառեր որ կը ծլին ու կը բողբոջին, և կենդանիներ իրենց այլազան երեւոյթներով։

Մարդաբանին ու հոգեբանին համար ընդարձակ նիւթ կը մատակարարէ ուսումնասիրութեան։ Հարիւրաւոր օրինակներու վրայ քննութիւն կատարելով կրնան աւելի վստահելի եզրակացութիւններու հասնիլ, կրնան որոշապէս գտնել թէ ի՛նչ են իմացականութեան ու հանճարի, եղեռնագործութեան ու ապուշութեան յատկանշական երեւոյթները։ Տարիներ առաջ մեռնող փիլիսոփան ու ոճրագործն ալ այսօր կը ներկայանան անոնց վերաքննութեան։ Մարդ շատ աւելի դիւրին կը ճանչցուի իր լուսանկարին մէջ. հոն դժուար է ծածկել անփառ ցոյցերը, ապուշի կամ երազկոտ նայուածքը, հեգնանքի ծամածռութիւնները, ինքնահաւանութեան հովերը, ուսումնասէրի սուր ակնարկը, բանաստեղծի սեւեռումները, ամէն բան, հոգիին բոլոր այն յոյզերն ու կիրքերը՝ որոնց ալիքներուն վետվետումը կ'երեւի երեսին վրայ։

Անիկա շատ աւելի որոշ կ'ըլլայ ապակիին պարզուելու ատենը, ամէնէն առաջ կարեւոր մասերը ու յետոյ երկրորդականները, մինչեւ որ բոլոր գծերը գան ամբողջ մարդը շինելու։ Թուղթին վրայ անկարելի է արտադրել բոլոր այն նրբութիւնները զորս ապակին ունի։

Լուսանկարը թէ՛ գիտութիւն մըն է և թէ արուեստ մը ու կը փորձէ գեղարուեստ մը դառնալ։ Նկարիչներ ու քանդակագործներ ատեն մը ամէնէն շատ հակառակողներն էին անոր. բան չմնաց անարգական որ անոր հասցէին չուղղէին. բայց հիմա իրենք են անկէ ամէնէն աւելի նպաստ հայցողները. ան իրենց գործը դիւրացուց ու կատարելութեան կը մօտեցնէ։ Նկարիչը իրեն հաւաքած լուսանկարէն կը ներշնչուի։ Ատեն մը արձան շինելու համար պէտք էր մարդուն կաղապարը առնել գաճի մէջ։ Թէեւ դիակներու համար այս կերպը դժուար չէր, բայց ինչ չարչարանք կը քաշէին անոնք որոնց կենդանութեանը ատեն արձան շինել պէտք ըլլար. գործիքով մը՝ գաճի տարափ մը կ'ուղղէին դէմքին վրայ և կը սպասցնէին մինչեւ որ այդ գաճը պնդանայ. խեղճ մարդը բոլորովին չնչահեղձ չըլլալու համար պէտք կ'ըլլար քթին ծակերուն մէջ խողովակներ անցնել։ Լուսանկարը, սակայն, բոլոր այս դժուարութիւնները անհետացուց։ Վիմատիպ և մետաղներու վրայ փորագրութիւն հիմա անոր միջոցով շատ դիւրին արհեստներ դարձած են։

Լուսանկարը սա առաւելութիւնն ունի որ կրնայ շարժման վիճակի մէջ եղող առարկաներու պատկերը առնել և այն վիճակով ցուցնել մեզի։ Սինէմաթօկրաֆը շատերնիդ տեսած էք, ու գիտէք թէ ո՛րչափ իրական պատրանքը կուտայ։ Ապագային պատմութեան դասագիրքը պիտի ըլլայ ան։ Մեզմէ հարիւրաւոր տարիներ վերջը ծնող սերունդները՝ իրենց սենեակին մէջ բազմած՝ անցեալի կեանքը պիտի դիտեն ու քննադատեն։ Երանի թէ այս գիւտը մեզմէ շատ առաջ հնարուած ըլլար ու մեզի հնութենէն գոնէ քանի մը պատկերներ բերէր։

1895ի վերջերը (նոյ. 8) Բրօֆ. Ռէօնթկէն Ք. ճառագայթ անունով տեսակ մը լոյս ծանօթացուց։ Այդ ճառագայթները թէեւ արեւին քիմիական ուժին շատ կը նմանին, բայց անկէ զանազանող յատկութիւններ ալ ունին, խորհրդաւոր ու անտեսանելի ուժ մը, տեսակ մը ելեկտրական լոյս։ Արեւին լոյսին պէս արգիլել կարելի չէ, դէմը վարագոյր չենք կրնար կախել, հաստատակողմի կամ ոսպնեակի միջոցով չի բեկանիր, թուղթի, միսի, կաշի, և շատ մը ուրիշ անթափանց կարծուած նիւթերու մէջէն կ'անցնի. մինչեւ իսկ կարգ մը մետաղներ անոր առջեւ թափանցիկ են։

Ք. ճառագայթը ինք տեսանելի չէ, բայց կարգ մը նիւթեր կան որ անոր միջոցով լոյս կ'արձակեն ու տեսանելի կ'ըլլան։ Այս ճառագայթները լուսանկարի նոր ասպարէզ մը բացին. հիմա անոնց շնորհիւ կրնայ անտեսանելին նկատուիլ, մարդուն ներքին մասերը, թոք, սիրտ, ոսկորներ կամ անոնց մէջ գտնուած օտար նիւթեր ու վէրքեր կը յայտնուին։ Այս օրերս Ֆրանսական կառավարութիւնը սկսած է մաքսէ փախցուած նիւթերը գտնելու համար Ք. ճառագայթներ գործածել. այսուհետեւ մաքսանենգութիւնը անկարելի պիտի դառնայ, պզտիկ առարկաներ անգամ, մատանի մը կամ զարդասեղ մը հագուստի ո՛ր մասին մէջ ալ ծրարուած ու պահուած ըլլան՝ կը յայտնուին, բաւ է որ կասկածելի մարդը անգամ մը այդ ճառագայթին առջեւ բերուի։ Կլլելն անգամ ապահով չէ. ստամոքսն ու աղիքները չեն կրնար պարտկել։ Ասոր շատ նման յատկութիւններ կը ցուցնէ Տիկին Քիւրիի գտած ռատիօմ տարրը։

Շատ մը ուրիշ լոյսեր ալ կրնան զգայուն ապակիին վրայ ազդել, ինչպէս մանեզիոմի լոյսը և ասիթիլէնի ու ելեկտրա-

---

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ —38—

ԿԱՍԹՕՆ ԼԸՌՈՒ

Լրաբերի Մը Տարօրինակ Արկածները

Դեղին Սենեակին Տռամը

ԺԴ.

«ԵՐԻՑԱՏՈՒՆԸ ԲԱՆ ՄԸ ՉԷ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԱԾ ԻՐ ՀՐԱՊՈՅՐԷՆ ԵՒ ՈՉ ԱԼ ՊԱՐՏԷԶԸ՝ ԻՐ ՇՔԵՂՈՒԹԵՆԷՆ»

«Այն օրէն ի վեր ուր Պ. Ռօպէր Տարզաք ընկերացած էր Օր. Սթանկէրսընի՝ Լուվրի վաճառատան մէջ, նախկին նշանածը ալեւս ոտք չէր դրած դղեակը, մինչեւ ոճրին յաջորդ օրը։ Պէտք է յիշել որ Օր. Սթանկէրսըն իր ձեռքի պայուսակը և պղինձէ գլխով բանալին կորսնցուցած էր, երբ Պ. Ռօպէր Տարզաքի հետ կը գտնուէր։ Այդ օրէն մինչեւ Էլիզէի երեկոյթը Պ. Ռօպէր Տարզաք և Օր. Սթանկէրսըն իրար չեն տեսած բնաւ։ Թերեւս իրարու նամակ գրած ըլլան։ Օր. Սթանկէրսըն անձամբ գացած է Թղթատարական 40րդ մասնաճիւղը, պահանջելու համար բօսթ րէսթանթ նամակ մը, Ռօպէր Տարզաքի կողմէ նամակը գրուած ըլլալ կը կարծէ Ֆրէտէրիք Լարսան, որ բնականաբար բան մը չի գիտեր Էլիզէի մէջ անցած դարձածէն. ուստի անիկա կը խորհի թէ նոյն ինքն Ռօպէր Տարզաք գողցած է ձեռքի պայուսակը և բանալին, Օր. Սթանկէրսընը բռնադատելու համար որ իր հետ ամուսնանայ, հակառակ պարագային իւրացնելով Պ. Սթանկէրսընի վերաբերող ամենաթանկագին թուղթեր։ Այս ամէնը տարակուսելի և գրեթէ աննեթեթ ենթադրութիւն մը պիտի ըլլար, ինչպէս կ'ըսէր ինծի նոյն ինքն Ֆրէտ, եթէ երբեք շատ աւելի ծանրակշիռ բան մը չգիտնայէր։ Նախ՝ զարմանալի բան որ Պ. Տարզաք անձամբ գացած է Թղթատարական կայանէն նամակը առնելու, նամակ մը զոր առջի օր Օր. Սթանկէրսըն առած էր. չկրցայ խելք հասցնել ասոր, քանի որ կիսէն ներկայացող անձը կէտ առ կէտ կը համապատասխանէ Պ. Տարզաքի դիմանիշին։ Այս վերջինը, իրեն եղած հարցումներուն պատասխանելով, որոնք դատաւորին կողմէ ուղղուած էին՝ տեղեկութիւն քաղելու համար պարզապէս, ուրացաւ նամակատուն երթալը. իսկ ես կը հաւատամ Պ. Ռօպէր Տարզաքի խօսքին, որովհետեւ ընդունելով որ նոյն իսկ իր կողմէ գրուած ըլլայ, — ինչ որ չեմ կարծեր—ան գիտէր թէ Օր. Սթանկէրսըն արդէն իսկ առած էր այդ նամակը։ Չէ՞ մի որ Էլիզէի պարտէզներուն մէջ Օր. Սթանկէրսընի ձեռքը տեսած էր նոյն նամակը։ Հետեւաբար Պ. Ռօպէր Տարզաք չէ որ յաջորդ օրը, ամսոյն 24ին, նամակատուն ներկայացած է՝ պահանջելու համար նամակը, որուն հոն չգտնուելուն տեղեակ էր։ Ըստ իս, անոր շատ նմանող մէկն ըլլալու էր, անտարակոյս ձեռքի պայուսակը գողցող մարդը, որ այդ նամակին մէջ բան մը կը խնդրէր պայուսակին տիրուհիէն՝ Օր. Սթանկէրսընէ, — բան մը որուն ի զուր սպասած է։ Ապշահար, հարցուցած է թէ պահարանին վրայ M. A. T. H. S. N. սկզբնատառեր ունեցող նամակը, զոր ինք ղրկած էր, Թղթատարական կայանէն առնուա՞ծ էր միթէ։ Անկէ առաջ եկած է նամակատան մօտ ըրած դիմումը և նամակը պահանջելու մասին ըրած թախանձանքը։ Նամակը առնուած, բայց անով խնդրուած բանը չէր շնորհուած։ Յետոյ բարկութեամբ առած քալած է։ Ի՞նչ կը խնդրէր ան։ Օր. Սթանկէրսընէ զատ ո՛չ ոք գիտէ։ Միայն թէ, յաջորդ օրը, կը լսուէր թէ Օր. Սթանկէրսընի վրայ սպանութեան փորձ ըրած էին գիշերը, և ոճրին հետեւեալ օրը երեւան կը հանէի թէ բրօֆէսէօրը կողոպտուած էր այն բանալիին միջոցաւ, որ բօսթ րէսթանթ նամակին մէջ խնդրոյ առարկայ եղած է։ Ուստի այնպէս կը թուի որ Թղթատարական կայան ներկայացող մարդն ըլլալու է մարդասպանը. նամակատուն եղած դիմումին պատճառներուն վրայ եղած այս դատողութիւնը շատ աւելի տրամաբանական է. թէեւ Ֆրէտէրիք Լարսան ալ ճիշդ այդպէս կը խորհի, բայց Ռօպէր Տարզաքի վրայ կը ծանրացնէ գործը։ Աւելորդ է ըսել որ հարցաքննիչ դատաւորը, Լարսան ու ես ամէն ինչ ըրինք, նամակատունէն ճշգրիտ մանրամասնութիւններ քաղելու համար հոկտ. 24ին ներկայացող եզական անձին վրայ։ Բայց նամակատան պաշտօնեաները չէին գիտեր անոր ո՛ւրկէ եկած ըլլալը և ո՛ւր երթալը։ Այդ նկարագրութենէն զատ, որով Պ. Ռօպէր Տարզաքի կը նմանցնեն, ուրիշ ոչինչ կայ։ Ամէնէն մեծ լրագիրներուն մէջ ծանուցանել տուի. «Մեծ վարձատրութիւն մը կը խոստացուի այն կառապանին որ յաճախորդ մը տարած է Թղթատարական 40րդ մասնաճիւղը, հոկտ. 24ի առտուն, ժամը տասնի ատենները։ Էբօքի խմբագրութեան դիմել, և Մ. Ռ.ը հարցնել։» Արդիւնք մը առաջ չեկաւ։ Թերեւս հետիոտն գացած է այդ մարդը. բայց քանի որ կ'աճապարէր, հաւանական է որ կառքով գացած ըլլայ։ Լրագիրներուն տուած ծանուցումիս մէջ մարդուն նկարագրութիւնը չըրի, որպէս զի ինծի ներկայանան այն բոլոր կառապանները, որոնք այդ ժամուն կրնան յաճախորդ մը տարած ըլլալ թղթատարական 40րդ մասնաճիւղը։ Ոչ մէկ կառապան ներկայացաւ։ Ու գիշեր և ցերեկ կ'ըսէի մտովի. «Ո՛վ է այն մարդը որ այնքան շատ կը նմանի Պ. Ռօպէր Տարզաքի և որ նորէն կը գնէ Ֆրէտէրիք Լարսանի ձեռքն ինկած գաւազանը։» Ամէնէն ծանրակշիռ պարագան սա է թէ Պ. Տարզաք, որ Սօրպօնի մէջ դաս ունէր այն պահուն երբ իր նմանողը նամակատուն կը ներկայանար, չէ կատարած իր դասախօսութիւնը. Իր բարեկամներէն մէկը իր տեղ դասախօսած էր։ Երբ Պ. Ռօպէր Տարզաքի հարցուցին թէ ի՛նչպէս անցուցած էր ժամանակը, պատասխանեց թէ Պուլօնեի անտառը պտտելու գացած էր։ Ի՞նչ կը խորհիք այնպիսի դասախօսի մը վրայ, որ իր տեղ ուրիշ մը կը դնէ՝ անտառին մէջ շրջագայութիւն ընելու համար։ Վերջապէս պէտք է գիտնաք որ Պ. Ռօպէր Տարզաք թէև կը խոստովանի հոկտ. 24ի առտուն Պուլօնեի անտառին մէջ պտտիլը, բայց չի կրնար ըսել թէ ի՛նչ ըրած է հոկտ. 24էն 25 լուսնալու գիշերը... Ֆրէտէրիք Լարսանի անվրդով պատասխանած է թէ ուրիշը չէր կրնար խառնուիլ Բարիզի մէջ անցուցած ժամանակին... Ասոր վրայ՝ Ֆրէտէրիք Լարսան երդուած է որ, առանց մէկուն աջակցութեան, պիտի յաջողի հասկնալ թէ Ռօպէր Տարզաք ի՛նչպէս անցուցած է ատենը։ Այս ամէնը քիչ մը հաւատ ընծայել կուտայ Ֆրէտի ենթադրութիւններուն, մանաւանդ որ Պ. Ռօպէր Տարզաքի ներկայութիւնը Դեղին Սենեակին մէջ՝ կրնայ ուժ տալ ոստիկանութեան պաշտօնէային կարծիքին, մարդասպանին փախստեան եղանակին նկատմամբ, որ սա կրնայ ըլլալ. Պ. Սթանկէրսըն ձգած է որ փախչի ան, սոսկալի գայթակղութիւն մը առաջ չբերելու համար։ Սխալ կը գտնեմ այդ ենթադրութիւնը. Ֆրէտէրիք Լարսան անոր մէջ պիտի մոլորի. այդ բանը ինծի անհաճոյ չպիտի թուէր, եթէ երբեք անմեղ մը խնդրոյ առարկայ չըլլար։ Հիմա այդ ենթադրութիւնը իրապէս կը մոլորեցնէ Ֆրէտէրիք Լարսանը։ Ահա խնդիրը։

—Է՛հ, թերեւս Ֆրէտէրիք Լարսան իրաւունք ունի, գոչեցի, ընդմիջելով Ռուլըթապիլի խօսքը... Ապահո՞վ էք թէ Պ. Տարզաք անմեղ է։ Ահա կարգ մը ցաւալի զուգադիպութիւններ երեւան կ'ելլեն։

—Զուգադիպութիւննե՛րը ճշմարտութեան ամենադէշ թշնամիներն են, պատասխանեց բարեկամս։

(Շարունակելի)

կան լոյսեր։ Ըսողներ կան թէ լոյսի այս բոլոր տեսակներն ալ կը շարժին տարբեր ալիքներով։

Կէօթէ որուն համար կ'ըսեն թէ մեռնելու ատեն «Լո՛յս, լո՛յս, աւելի՛ լոյս» կ'աղաղակէր, ըսած է նաեւ. «Բնութեան մէջ երկու զօրութիւն կը ճանչնամ, Հոգի և Լոյս, հոգի բարոյական ու լոյս ֆիզիքական երեւոյթներու մէջ»։

Սակայն, հիմա եթէ ապրէր Կէօթէ, «Հոգի և Ելեկտրականութիւն», պիտի ըսէր։

(Շար.) ԲՐՈՖ. Մ. Կ. ՍՈՂԻԿԵԱՆ

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ
ԷՋ ՄԸ ԻՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

(ԵՍԿԻՒԼԱՊ ԵՒ ԻՊՈԿՐԱՏ)

Բացորոշ պարագայ մըն է թէ այսօր ամբողջ աշխարհ մանաւանդ քաղաքակրթութեան շաւղին մէջ յառաջացած երկիրներ, գիտութեանց մէջ առաջին տեղը կուտան բժշկութեան, և այս շատ իրաւամբ, քանի որ ան անդադար կը ջնջէ ու կը զսպէ մարդը հիւանդութիւններէ, սոսկալի ախտերէ զերծ պահելու միջոցներուն սահմանումով, այսինքն առողջապահութեան կանոնները կը ջանայ ընդհանուր կերպով արմատացնել ժողովուրդին մտքին մէջ։ Ասկէ զատ ամէնօրեայ աշխատութիւններ կը ձգտին ախտաբեր մանրէներու առաջ բերած տարափոխիկ հիւանդութեանց դէմ մաքառելու, զանազան շիճուկներու պատրաստութեամբ։

Եթէ անգամ մը նկատի առնուի այդ հիւանդութեանց շարքը, որոնց դէմ դեղ ու դարման շատ քիչ կը հակազդեն և հետեւաբար բնութեան պատուհասներէն աւելի բազմաթիւ զոհեր կը խլեն մարդկային սերունդէն, այն ատեն կարելի է ըմբռնել թէ որքա՛ն մեծ է բժշկութեան կարեւորութիւնը՝ իբր միակ ախոյեան մարդկային կեանքի այդ անգութ ասպատակներուն դէմ։ Լաւ է ըսել թէ մարդը բժշկութեամբ կը զինուի ատոնց դէմ. միւս կողմէ սակայն չենք մոռնար յիշելու թէ բնութիւնը արդէն մարդիկ քիչ շատ օժտած է վերոյիշեալ մանրէ և վնասաբեր գործարանաւորութեանց հետ ճակատելու ոյժով. հետեւաբար բժշկութիւնը յաճախ ո և է դեր չունենար կատարելիք. բայց շատ անգամներ ալ սահմանուած կ'ըլլայ ոգի ի բուն աշխատելու՝ զօրացնելու համար մարմինը, որ այդ պարագաներուն մէջ անզօր մնացած կ'ըլլայ։

Գիտենք թէ արդի քաղաքակրթեալ դարուն ոգին է կատարելագործել կեանքի պայմանները, զանոնք աւելի դիւրամատչելի և ապահով վիճակի մը մէջ դնելով. արդ ինչ առաւել պէտք է հոգ տանի մարդկութիւնը, իր առողջութեան անվթար պահպանման համար, որով միայն կրնայ տիրանալ կանոնաւոր կեանքի. առանց առողջութեան ոչինչ կարելի է ձեռք բերել, ամէն մարդ գիտէ ասիկա։ Ուրեմն, դարուս բազմապահանջ կենցաղը բժշկութեան յառաջացման մասին մղում մը, ստիպում մը երեւան կը բերէ. և այս ստիպումը օրէ օր իր ազդեցութիւնը կ'ունենայ արդարեւ. բժշկական աշխարհը անդուլ կ'աշխատի։ Սակայն հոս պէտք կ'ըլլայ մտաբերել թէ մինչեւ հիմա, այնքան անվերջ տքնութիւններուն արդիւնք եղող դեղեր, դարմաններ տակաւին անհամեմատ աւելի անզօր կը մնան ուրիշ շատ մը ախտերու դէմ, ինչպէս յաճախ ժողովուրդը կ'առարկէ և ասով բժշկութեան ծառայութիւնը ուրանալ կը յանդգնի։ Ասոր իբր պատասխան կրնայ ըսուիլ վստահօրէն թէ եղած ջանքերը անօգուտ չեն բնաւ և արդիւնքները յամրաբար երեւան կուգան ու պիտի գան հետզհետէ. ապահովաբար ժամանակի տեւողութեան մէջ մարդկութիւնը բախտը պիտի ունենայ ողջունելու այնպիսի մեծ գիւտեր, որոնք անկարելի կը թուին այսօր։

Քիչ մը վերը բացատրեցինք թէ որքա՛ն կարեւոր է մարդուն համար, հոգ տանիլ միշտ իր առողջութեան. պարզ ժողովուրդը չի գիտեր լիովին առողջապահութեան անհրաժեշտ պայմանները. ուստի Իպոկրատի հետեւողնե՛րուն կը մնայ, հասկնալի պարզ լեզուով յօդուածներու և փոքրիկ գրքոյկներու մէջ ամփոփել ամենակարեւոր առողջապահական սկզբունքներ. նաեւ փոխել սխալ ըմբռնումները հիւանդութեանց մասին, որոնք շատ անգամ սարսափ կ'ազդեն և տեղի կուտան կասկածալից մտատանջութեանց. լուսաբանել և բացատրել [illegible] կէտերը. վերջապէս ժողովուրդը գիտակից ընել ըստ կարելւոյն, իր շուրջը ամէն օր դարձող վտանգաւոր հիւանդութեանց, ծագման, փոխանցման և այլ պարագաներուն։ Ահաւասիկ այս բանին համար բժիշկ մը հետամուտ պէտք է ըլլայ հասկնալու, ուսումնասիրելու ժողովուրդին համոզումը այս կամ այն հիւանդութեան մասին, պէտք է ճգնի անոր ծանօթութեանց սահմանը, բժշկական գիտելիքներու մասին։

Այս առթիւ կ'ուզեմ ընթերցողներուս քանի մը խօսք ըսել բժշկութեան հայրերուն և անոնց գործունէութեան վրայ։ Երկու անուններ որոնք բժշկութեան աշխարհին մէջ միշտ կը յիշուին, Եսկիւլապ և Իպոկրատ. երկուքն ալ հին Յունաստանի զաւակներ են. առաջինը՝ նոյն իսկ աստուածացուած և երկրորդը առաջին մեծ բժիշկը ճանչցուած է իրաւամբ։

Ո՞վ էր Եսկիւլապ. ըստ ենթադրութեան ապրած է Քրիստոսէ 14 դար առաջ. հնութեան մէջ բժշկելու արհեստով պարապող առաջին մարդն եղած է. այս թուականին ճշդութեան կը վստահեցնէ մեզի պատմութիւնը, որ կ'ըսէ թէ Եսկիւլապի երկու որդիները ներկայ էին Տրոյիոյ պաշարման՝ որ տեղի կ'ունենար Քրիստոսէ առաջ 13րդ դարուն սկիզբը։ Բժշկելու արհեստին վերաբերեալ նախնական սկզբունքները Եսկիւլապի սորվեցուցած է Քիրոն անուն մէկը, ինչպէս կ'ըսուի, և անիկա այս հիմերուն վրայ զարգացուցած է իր արհեստը. սակայն ո և է շօշափելի արժանիք չի տեսնուիր իր բժշկելու կարողութեան վրայ. հիւանդներուն վրայ իր կատարած քննութիւնները համակ գաղտնիք էին. նոյնպէս խորհրդաւոր և անթափանցելի՝ տուած պատուէրները, իբր թէ աստուածներէն ներշնչուած ըլլար։ Բնական է ենթադրել թէ ժողովուրդը անշուշտ բնաւ բան մը չէր գիտեր անոր արհեստի մասին, և արդէն հին ատեն արդիւնքը միայն նկատի կ'առնէին այսպիսի պարագաներու, մանաւանդ բժշկութեան մէջ. կը բաւէր ժողովուրդին վստահութիւնը շահիլ՝ տիրանալու համար տիեզերական համբաւի մը. և նոյն իսկ կ'աստուածացնէին ալ, ինչպէս եղաւ Եսկիւլապի համար. որովհետեւ ժողովուրդին վստահութիւնը այն աստիճան զօրացաւ որ զինքը յետոյ կիսաստուած դաւանեցաւ, և աքաղաղը իբր խորհրդանիշ արթնութեան ու օձը՝ իբր խոհեմութեան՝ իր անուան ձօնուեցան։ Անոր ճարտարութեան ու կարողութեան վրայ այնքան հաւատք ունէին, որ առակը կ'ըսէ թէ չգոհանալով հիւանդները բժշկելէն՝ մեռեալներն ալ կը վերակենդանացնէր։

Կը տեսնենք ուրեմն թէ առակի եւ աստուածի կարգ անցուած այս մարդը, իրական արժանիք ունենայ կամ ոչ, առաջին բժիշկը ճանչցուած է բժշկութեան պատմութեան մէջ. ինչու որ ամէնէն առաջ բժիշկ անունով յորջորջուած է ան։ Եսկիւլապէ վերջ իր զաւակներէն մէկուն սերունդը մասնաւոր աղանդ մը կազմեց. և ատոնք կոչուեցան Եսկիւլապեաններ. այս աղանդաւորները քահանաներ էին որ բարերար աստուածութեան մը պաշտօնեաները կը կոչուէին. պահած էին բժշկելու արհեստին մէջ իրենց նախահայրերուն ունեցած գաղտնիքները. և ունէին տիեզերական դեղեր զանազան հիւանդութեանց և նոյն իսկ մահու դէմ։

Ասոնք և յետոյ բոլոր այն քահանաներ որ կը ծառայէին Եսկիւլապի խորաններուն՝ Յունաստանի այն ատենուան ունեցած միակ բժիշկները կը ներկայացնէին։ Այս բժիշկները մարդկային մարմինին կազմութեան վրայ շատ հարեւանցի ծանօթութիւններ միայն ունէին, զորս ձեռք կը բերէին Եսկիւլապի մատուցուած զոհերուն փորոտիքը զննելով։ Բժշկելու արհեստը մինչեւ Եսկիւլապէ 9 դար վերջ այս դրութեամբ կը շարունակուէր, երբ Եսկիւլապեաններու սերունդէն երեւան եկաւ մարդ մը որ այն ժամանակի գիտական աշխարհը պիտի յեղաշրջէր իրապէս. ահա այս անձն է Իպոկրատ, որ իր դարուն ամէնէն մեծ բժիշկը եղաւ և ցարդ կը յիշուի իբր հիմնադիր արհեստին. այս տեսակէտը լաւ. սակայն կ'արժէ նկատողութեան առնել թէ Իպոկրատի բժշկութիւնը ո՛ր աստիճան հիմնական էր. հոս բացայայտ կ'երեւի թէ անոր ունեցած մարդակազմական ծանօթութիւնները շատ չնչին և ողորմելի էին և հետեւաբար արհեստն ալ անհիմն. քանի որ իր դարուն անկարելի էր մարդկային դիակներու վրայ ուսումնասիրութիւն կատարել. մինչդեռ մարդակազմութեան ուսումը անհրաժեշտ է բժիշկ մը ըլլալու համար։ Բնական է խորհիլ թէ Իպոկրատ անդամազննութիւն կատարելու փափաքող էր՝ իր արհեստը հիմնական ընելու համար, սակայն Յունաց մէջ մեռեալներու հանդէպ յարգանքը, և օրինաց խստութիւնք, որ կը ստիպէր դիակները այրել նոյն իսկ եթէ օտարականներու ըլլային անոնք, անդիմադրելի արգելքներ էին այդ բանին. հետեւապէս բժշկութիւնը հիմնազուրկ մնալու դատապարտուած էր ցորչափ վերոյիշեալ արգելքներ իրենց գոյութիւնը պահէին։ Արդարեւ որքան նախապաշարումները թեթեւցան, այնքան բժշկութիւնը կրցաւ իր հիմնաքարերը զետեղել անխախտօրէն՝ մարդակազմութեան լիաջան ուսումնասիրութեամբ։

Գաղափար մը տալու համար այդ արգելքներուն խստութեան վրայ, մէջ բերենք թէ աւելորդապաշտութիւնը այն աստիճանի էր որ անկարելի էր առանց ահուդողի, մարդկային կեանքին օգտակար ծանօթութիւններ փնտռելու խորհուրդն իսկ ունենալ։ Հռոմայեցիներու մէջ ալ միեւնոյն արգելքները երկար ատեն տիրեցին։ Տեսնենք այսքան կրօնական արգելքներու ժամանակ, Իպոկրատ ինչ գիտէր մարդուն կազմութեան վրայ։ Ոսկորները հարեւանցի կերպով միայն կը ճանչնար. այն ալ կենդանիներու վրայ ուսանելով. այս պատճառաւ անգամ մը, ըստ իր խոստովանութեան, գանկի ոսկորներուն մէկ կցուածքը (suture) կոտրուածք (fracture) կարծած է։ Յօդակապ (ligament), ձգան (tendon) և ջիղ ամէնն ալ միեւնոյն ջիղ անունով կը կոչէր. դեռ մարմինին միւս մասերուն վրայ ալ ունեցած հմտութիւններն ասոր կը համեմատէին ի հարկէ։ Ուրեմն բժշկական ինչ գիտութիւն կրնայ ունեցած ըլլալ ան, առանց մարդակազմական անհրաժեշտ գիտելիքներու. քանի որ ինչպէս ըսած է Բրիւվէյլիէ մեծ անդամազէտը.— «Եթէ մարդ կրնայ մեծ անդամազէտ մը ըլլալ առանց բժիշկ կամ վիրաբոյժ ըլլալու. չի կրնար մեծ բժիշկ կամ վիրաբոյժ ըլլալ առանց անդամազէտ ըլլալու»։ Այս խօսքէն կը հետեւի թէ այն բժիշկները որոնք պէտք եղածին չափ չեն աշխատած անդամազննութեան՝ խախուտ հիմերու վրայ շինած են իրենց արհեստը, արդարեւ ուսանողութեան շրջանին մէջ կը տեսնուին այնպիսիներ որ դիազննարանի դասերուն չեն հետեւիր կանոնաւորապէս, որուն արդիւնքը կ'ըլլայ բժշկութեան թերի ուսում մը։ Նպաստաւոր է, անշուշտ կարեւոր բաժին մը յատկացնել դիազննարանի հետաքրքրական աշխատութիւններուն, օրական 3-4 ժամ սխալելը ձեռք առած պարապելու համար հոն, ուր մարդկային մարմինին ամէնէն թաքուն խորշերը կարելի է ուսումնասիրել յօգուտ գիտութեան և աւելի յօգուտ մարդկութեան, առանց ո և է վտանգի, երբ հարկաւոր զգուշական միջոցնե՛ր ձեռք առնուին խնամով։

Մինչեւ հիմա ըսածներնիս ամփոփելով, Իպոկրատ, որ բժշկութեան հայր կը կոչուի Եսկիւլապէ վերջ և արհեստին հիմնադիրը եղած է մինչեւ մէկ աստիճան, հիւանդութիւններու մասին երկարօրէն քննութիւններ կատարելէ վերջ. շատ պարզ դեղերէ կը բաղկանային իր դարմանները. աւելի առողջապահիկ միջոցներով կը բժշկէր. այսպիսով միայն կցած է մեծ բժիշկի համբաւը շահիլ։ Գալով անկէ առաջ բժշկութեան ունեցած վիճակին՝ կրնանք ըսել թէ ճշգրիտ գաղափար մը կազմել դժուար է. ասով մէկտեղ որոշ է թէ Եսկիւլապեաններու արհեստը ծաղրելի ձեւակերպութեանց և աննշան գործնականութեանց մէջ կը կայանար. և ամենակոյտ նախապաշարում մը միայն կրնար հրաշալիութեան հանգամանք մը տեսնել ատոնց մէջ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԻՐԱՏՈՒՐ

Առտնին Յուշատետր

Առաւօտուն արթննալէն անմիջապէս ետքը պաղ ջուրով բերանը լուալ և կարկառա ընելը, վիզին գործարանները պաղի վարժեցնելով, կը պաշտպանէ զանոնք զանազան բորբոքումներէ և պաղառութենէ։

ՀԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՃԱՊՈՆ

Նիւ-Եորքէն սա հեռագիրը ուղղուած է Բարիզի թերթերուն. — Հակառակ այն լուրերուն որոնք, հոս ստացուած հեռագիրներու նայելով եւրոպական թերթերուն մէջ հրատարակուած են, Մ. Նահանգներու և Ճաբոնի միջեւ պատերազմ մը հեռու է մօտալուտ ըլլալէ։ Երկու երկիրներուն միջեւ կացութիւնը կրնայ ձգտիլ և նոյն իսկ վտանգաւոր ըլլալ։ Բայց, եթէ Մ. Նահանգաց մէջ հակաճաբոնական նոր անկարգութիւններ տեղի չունենան, շատ անհաւանական կրնայ նկատուիլ որ պատերազմ մը ծագի Մ. Նահանգաց և Ճաբոնի միջեւ, որքան ատեն որ Ռուզվէլդի կառավարութիւնը Թօքիօ ղրկած չըլլայ ճաբոնական յիշատակագրին իր տուած պատասխանը։ Այս պատասխանէն կրնայ կախում ունենալ պատերազմը կամ խաղաղութիւնը։

— Բէլ Մէլ Կազէթ կը հրատարակէ տեսակցութիւն մը Անգլիոյ ազատական կուսակցութենէն Սըր Զարլս Տիլքի հետ, որուն կարծիքը հեղինակութիւն մը կը նկատուի արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Մ. Նահանգաց ու Ճաբոնի խնդրոյն համար Սըր Զարլս Տիլք յայտարարեց թէ իր կարծիքովը պատերազմի վախ չկայ. երկու երկիրներէն ո՛չ մէկը և ոչ միւսը փափաքող են կատարելու պատերազմ մը, ուրկէ բան մը պիտի չշահին։ Կ'ըսուի թէ Ճաբոն փափաքող է Փիլիպպեանց կղզիներուն տիրանալու։ Սակայն Ճաբոն դեռ բաւական զբաղած է Մանչուրիոյ այն մասով զոր պատերազմը իրեն տուաւ։ Տակաւին երեսուն տարի Ճաբոն իր գործունէութիւնը պիտի նուիրէ Մանչուրիոյ։ Մնաց որ Ճաբոն գիտէ թէ ամերիկեան նաւատորմը պարտութեան մատնելու եթէ յաջողէր, այդ յաղթութիւնը առժամեայ բան մը պիտի ըլլար. քանի որ Մ. Նահանգները շուտով պիտի շինէին նոր նաւատորմ մը, որ կարելի է պիտի չեզոքացնէր Ճաբոնի ըրած բոլոր զոհողութիւնները։ Սըր Զարլս Տիլք համոզուած յայտնեց որ պատասխանատու ամէն Ճաբոնցի լաւ գիտէ ամերիկեան նաւատորմին կողմէ կատարուած պտոյտին նպատակը։ Այդ ուղեւորութիւնը պարզ ցոյց մըն է Մ. Նահանգաց ծովային ոյժին, ցոյց մը որ կարծես վեր կը հանէ այդ երկրին ազդեցութիւնը։ Սըր Զարլս Տիլք կ'ըսէ թէ կարելի է որ, եթէ Ամերիկացի ըլլար, պիտի հաւնէր այդ ուղեւորութեան՝ բնաւ ծայրայեղ երկրասէր մը չըլլալով հանդերձ։ Կարծիք յայտնեց թէ օգտակար բան մը չէր անգլիական նաւային կայան մը ունենալ Խաղաղական ովկէանոսին հիւսիսային կողմը՝ Եսքիմալթի մէջ։ Ռուսիոյ գալով, յարեց Սըր Զարլս Տիլք, անգլեւռուս պայմանագրութիւնը բնաւ չէ կնքուած, ինչպէս ըսուեցաւ, անգլեւճաբոնական դաշնագրութիւնը։ Ռուսիա հիմա շատ տրամադիր չէ արտաքին քաղաքականութեամբ զբաղելու։

— Բէքինի մէջ տակաւին կը խօսուի այն ճառին վրայ զոր հոկտեմբերին Օքումա կոմսը Քօպէի մէջ արտասանեց Ճաբոնի առեւտրական յառաջդիմութեանց վրայ։ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ հրատարակուող անգլիական լրագիրները հիմա կ'արտատպեն այդ ճառին անգլիերէնը, ինչպէս նաեւ ստորագրութիւնները թարգմանիչներուն, որոնք Օքումա կոմսին խօսած միջոցին ներկայ էին և որոնք կը հաստատեն իրենց թարգմանութեան ճշդութիւնը։ Բէքին գտնուող ճաբոնցի երեւելիները չեն աշխատիր տարակոյսի ենթարկելու ճառին թարգմանութեան ճշդութիւնը և կ'ակնարկեն տասը տարի առաջ Օքումա կոմսին կողմէ եղած այդ տեսակ արարքի մը Հավայիի մասին։

— Բարիզեան թերթի մը թղթակիցը «Լոնտոնի մէջ լաւատես են» խորագրով հետեւեալը կը գրէ իր լրագրին.

«Անգլիացիներուն համար Մ. Նահանգաց ու Ճաբոնի խնդիրը սա մասնաւոր շահեկանութիւնը ունի որ բրիտանական կառավարութիւնը, Ծայրագոյն Արեւելքի գաղթականութեան խնդրոյն նկատմամբ, Մ. Նահանգաց կառավարութեան ունեցած կացութեանը նմանող կացութիւն մը ունի։ Անգլիոյ կառավարութիւնը, ինչպէս նաեւ Մ. Նահանգաց կառավարութիւնը, պէտք է նկատողութեան առնէ՝ կեդրոնական վարչութեան ենթարկուած զանազան Պետութեանց մէջ յայտնուող հակումները և զգացումները, որով արտաքին քաղաքականութեան մէջ այս պարագաները չեն կրնար անտես առնուիլ։ Անգլիոյ համար խնդիրը մեծապէս կը կնճռոտի այն իրողութեան բերմամբ թէ Մեծն-Բրիտանիոյ հպատակներուն մէջ հարիւր միլիոնի չափ Ծայրագոյն Արեւելքցիներ կան, թէ Մեծն-Բրիտանիա դաշնակից է Ծայրագոյն Արեւելքի Պետութեան մը՝ Ճաբոնի և թէ ճիշդ Ճաբոնի ու Մ. Նահանգաց միջեւ է որ քիչ մը վրդովիչ կերպով կը ծագի Ծայրագոյն Արեւելքի նոր խնդիրը՝ այսինքն գաղթականութեան խնդիրը։ Ըսենք վերջապէս որ այդ միեւնոյն խնդիրը այս միջոցիս բանակցութեանց առարկայ կ'ըլլայ Գանատայի և Ճաբոնի միջեւ, թէ Թրանսվալի բնիկներուն մեծ յուզում կը պատճառէ և թէ Աւստրալիոյ մէջ ալ իմացուած է. հետեւաբար դիւրին է գաղափար մը կազմել այն դժուարութեանց և նոյն իսկ այն վտանգներուն վրայ որոնք կրնան առաջ գալ Մեծն-Բրիտանիոյ համար, որուն գաղթավայրերը, ամբողջ աշխարհի մէջ ցրուած, այնքան տարբեր ցեղեր և լեզուներ կը պարունակեն։ Այս պայմաններուն մէջ Անգլիացիները պարտաւորուած են քիչ մը բռնազբօսիկ անկողմնակալութեամբ նկատողութեան առնելու Մ. Նահանգաց ու Ճաբոնի միջեւ պատերազմի մը հաւանականութիւնը, վասն զի մէկ կողմէն կը գտնուին Մ. Նահանգաց բարեկամութեան հանդէպ, ինչ որ թանկագին կը նկատեն Անգլիացիները, և միւս կողմէ Ճաբոնի հետ դաշնագրութեան հանդէպ, որ իբրեւ յաղթանակ մը կը նկատուի բրիտանական արտաքին քաղաքականութեան համար։ Ասկէ զատ պէտք է նաեւ նկատողութեան առնել այն ազդեցութիւնները զորս Մ. Նահանգաց ու Ճաբոնի միջեւ պատերազմ մը կրնայ գործել Մեծն-Բրիտանիոյ Ծայրագոյն Արեւելքցի հպատակներուն վրայ։ Անգլիական իրազեկ շրջանակներուն մէջ Մ. Նահանգաց ու Ճաբոնի խնդրոյն նկատմամբ հակումները լաւատես են։ Կը յայտարարուի թէ Ճաբոնի վարիչներուն չափաւորութեան ու ծանրախոհութեան ոգիին վրայ վստահութիւն կը տիրէ. նաեւ ցաւ կը յայտնուի կարգ մը Ամերիկացիներու ծայրայեղ ընթացքին համար։ Միւս կողմէ նաեւ վստահութիւն կը տիրէ Մ. Նահանգաց քաղաքականութիւնը վարող պետական պատասխանատու մարդոց խոհեմութեանը և իմաստութեանը վրայ։ Ինչպէս դիւրաւ կը հասկցուի, Անգլիա իբրեւ մեծ դժբախտութիւն մը պիտի նկատէ Մ. Նահանգաց և Ճաբոնի միջեւ պատերազմ մը, և անշուշտ ամէն կարելի միջոց ի գործ պիտի դնէ՝ առաջքը առնելու այդ տեսակ աղէտի մը, որ Մեծն-Բրիտանիոյ համար նուազ բաղձալի կացութիւն մը առաջ պիտի բերէ։ Այսու հանդերձ սա համոզումը կը տիրէ թէ, Մ. Նահանգաց արեւմտեան մասերու բնակիչներուն մէկ քանի տաք գլուխներէն զատ, թէ՛ Մ. Նահանգաց և թէ Ճաբոնի մէջ նողկանք կը յայտնուի երկու երկիրներուն միջեւ պատերազմի մը համար։ Ուրեմն անգլիական կարծիքը, հիմնաւոր ըլլայ թէ ոչ. միշտ դէպ ի լաւատեսութիւն հակած է։»

ՃԱՊՈՆՑԻՆԵՐԸ ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Սիտնէյի (Աւստրալիա) Սիտնէյ Մոռնինկ Հէրըլտ լրագիրը, Աւստրալիոյ մէջ ճաբոնական գաղթականութեան խնդրոյն վրայ խօսելով, կ'ըսէ թէ այդ խնդիրը շատ դժուարութիւններ և մտահոգութիւններ պիտի պատճառէ Անգլիոյ կառավարութեան։ Նոյն թերթը կը յարէ.— «Անգլիոյ մէջ, սակայն, կարեւոր է որ միանգամ ընդ միշտ գիտնան թէ Աւստրալիա հաստատապէս որոշած է պահպանել սպիտակամորթի խաւը։ Եթէ Մեծն-Բրիտանիա չշարունակէ Աւստրալիան պաշտպանել, Աւստրալիա, կարող ըլլայ թէ ոչ, ամէն պարագայի մէջ պիտի աշխատի իր խօսքը քալեցնելու։ Կարելի իրաւախոհութիւն չկայ։ Ծայրագոյն Արեւելքցիներու գաղթումին արգիլուիլը մահու և կենաց խնդիր է՝ Աւստրալիացիներուն համար, որոնք անոնց դրացիներն են։ Արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը, մեր ցեղը ու հաստատութիւնները խնդրոյ առարկայ են։»

—Ուրիշ լրագիր մըն ալ կ'ըսէ թէ Աւստրալիացիներուն պարտքն է պահպանել Ծայրագոյն Արեւելքցիներուն վտարումը՝ խնայելով հանդերձ անոնց դիւրազգածութիւններուն։ Նոյն թերթը կը յարէ թէ Աւստրալիոյ մէջ պէտք է ինքնապաշտպանութեան լաւ դրութիւն մը հաստատել, որպէս զի Աւստրալիա կարենայ իրեն յատուկ քաղաքականութեան պատասխանատուութիւնը ստանձնել, այն պարագային երբ Անգլիոյ կառավարութիւնը, նկատողութեան չառնելով Աւստրալիացիներուն պատճառները, չուզէ ոյժ տալ անոնց քաղաքականութեան, որ է «Աւստրալիան՝ սպիտակամորթներուն։»

ՎԻԵՆՆԱ ԵՒ ԻՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Վիեննայի քաղաքապետութիւնը կը շարունակէ նոր շինութեանց իր ծրագիրը։ Նոր փոխառութիւն մը ծրագրած է 300էն 350 միլիոն ֆր.ի՝ մէկ քանի տարիներու վրայ բաշխուած։ Այդ փոխառութիւնը հրապարակ հանելու համար սեղանաւորական տեսակէտով աւելի յարմար ժամանակի մը կը սպասուի։ Նոր շինութեանց ծրագիրը կը տրամադրէ կազի և ելեկտրականութեան գործարաններու, թրամուէյի գիծերու և պանդոկներու ընդարձակումը. նաեւ ածուխի հանքերու գնումը՝ թէ՛ վարչական պալատներու, թէ՛ կազի պատրաստութեան և թէ [illegible] տալու համար։ Վիեննայի բնակիչներուն թիւը, վերջին մարդահամարին համաձայն, յունուար 1ին երկու միլիոնը կ'անցնէր։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Նիւ-Եորքէն Անգլիոյ թերթերուն կը հեռագրեն թէ Թուղթի «Դրըդ»ը որոշած ըլլալով Թուղթի պատրաստութեան փայտէ խիւսերու գինները բարձրացնել, հինգ սանթիմնոց լրագիրները պիտի հարկադրուին զեղչել իրենց էջերը։

—Սդէնֆօրտ Հուայթ ճարտարապետը սպաննող երիտասարդ միլիոնատէր Հէրրի Թօուի քոյրը կը խնդրէ ջնջել իր ամուսնութիւնը Եէրմութի կոմսին հետ։

—Քանատիէն-Բասիֆիքի մէկ կառախումբը Օնթարիոյի մէջ գիծէն ելաւ։ Մէկ հոգի մեռաւ և տասնըութ հոգի վիրաւորուեցան։

—Մունգ Ռոյըլ շոգենաւը, որ Քանատիէն-Բասիֆիքի կը վերաբերի, և որ Անվէրսէն երեք հարիւր ուղեւորներով ճամբայ ելած էր դէպ ի Քանատա, տասը օրէ ի վեր երեւան ելած չէ։

ԳԵՐՄԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

Գերման եպիսկոպոսները իրենց պատասխանը ղրկեցին Պապական կոնդակին համար՝ կրօնական նոր գաղափարներու խնդրոյն նկատմամբ։ Այդ նամակը որոշուեցաւ Քէօլնի մէջ տեղի ունեցած գերման եպիսկոպոսներու գումարումին ատեն. բոլոր եպիսկոպոսները ստորագրեցին նոյն նամակը, որուն մէջ ջերմ շնորհակալութիւն կը յայտնուի Պապին՝ հրատարակութեանը համար այն կոնդակին որ անհրաժեշտ էր ժողովուրդը զերծ պահելու կրօնական նոր գաղափարներու թերերուն մոլորութիւններէն և անոնց ապականիչ ազդեցութենէն։ Գերման եպիսկոպոսները կը յայտարարեն թէ ամէն կերպով պատրաստ են իրենց բոլոր ոյժովը մաքառելու կրօնական նոր գաղափարներու դէմ։ Ֆրանսական թերթ մը դիտել կուտայ թէ պատերազմի այդ յայտարարութիւնը չի համապատասխաներ Միւնիխի պապական նոր նուիրակ մոնսինեօր Ֆրուվիրթէի խաղաղասիրական խօսքերուն, որոնցմով ապահովել կ'ուզէր թէ աստուածաբանական ուսուցումը անկաշկանդ կերպով տեղի պիտի ունենայ։

ՖՐԱՆՍԱ

Տարեգլուխի շնորհաւորական ընդունելութեանց պահուն դեսպանական մարմնոյն երէց անդամը՝ Իտալիոյ դեսպան Դորնիէլլի կոմսը, իր պաշտօնակիցներուն անունով, շնորհաւորական ուղերձ մը կարդաց։ Նախագահ Պ. Ֆալիէռ սապէս պատասխանեց.

«Ֆրանսայի կառավարութեան համար մասնաւորաբար անուշ պարագայ մը թող չտալու որ, ըստ սովորութեան, ձեզ յունուար 1ին ընդունիմ, որուն համար մեծապէս ցաւ կը յայտնեմ։ Վերջացող տարւոյն վրայ խօսելով, Պարոն դեսպան, ձեր առաջին մտածումը նուիրեցիք բնութեան աղէտներէն վնասուող ամէն ազգի ժողովուրդներուն։ Այդ կերպով յայտնեցիք ազնիւ զգացում մը համերաշխութեան որ ժողովուրդները կը միացնէ իրենց հաւաքական գնացքին մէջ դէպ ի միշտ աւելի ազնիւ իտէալ մը։ Գաղափարներու այս կարգին մէջ կրցաք շատ լաւ կերպով յիշել թէ համաձայնութեան, իրաւախոհութեան և խաղաղութեան ի՛նչ տեսակ ոգի մը կը սաւառնէր, Լա Հէյի մէջ, իրաւունքի այդ Ժողովին վրայ, որուն ձեզմէ շատերը, Պարոններ, հազուագիւտ հեղինակութեան մը, անժխտելի տաղանդներու և մեծ փորձառութեան մը թանկագին ու ազդեցիկ աջակցութիւնը նուիրեցին։ Խիստ կարեւոր արդիւնքներ ձեռք բերուեցան. ուրախութիւն կը յայտնեմ Ֆրանսայի կառավարութեան անունով։ Ձեզի պէս, Պարոն դեսպան, ես ալ կը յուսամ նոր և մօտալուտ յառաջդիմութիւններ խաղաղութեան համար, ուրկէ ապագային կախում պիտի ունենայ բոլոր երկիրներու մէջ ապահովելու համաձայնութիւնը՝ մարդկութեան օգտին համար։ Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ դեսպանական մարմնոյն այն շնորհաւորութեանց համար, որոնց պերճախօս թարգմանը հանդիսացաք. կը խնդրեմ որ հաճիք ընդունիլ Ֆրանսայի նախագահին անկեղծ շնորհաւորութիւնները թէ՛ այն վեհապետներուն համար զորս հոս ներկայացնելու պատիւը ունիք, և թէ ձեզ համար։»

Պ. Ֆալիէռ յետոյ զատ զատ տեսակցեցաւ օտար դեսպաններէն իւրաքանչիւրին հետ։

«ԴԱՐՈՒՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԳԻՐՔԵՐԷՆ ՄԻՆ»
ՊԱՐԶ ԿԵԱՆՔԸ
Գրեց՝ ՇԱՐԼ ՎԱԿՆԵՐ
Թարգմ. ՅՈՎՀ. Ս. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Առողջ մտածումներ, բարձր գաղափարներ, ներշնչող օրինակներ. գրական ոճ, խնամուած լեզու, մաքուր տպագրութիւն.— ահա հանգամանքը ՊԱՐԶ ԿԵԱՆՔԻն, որուն ֆրանս. և անգլ. տպագրութիւններէն բիւրաւոր օրինակներ ծախուած են Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ։ ՊԱՐԶ ԿԵԱՆՔԸ կաղանդի և Ծննդեան պատուական նուէր մըն է, որ դարուն «Բարդ կեանք»ին տենդայոյզ ձգտումին հետեւանքով իր այժմէութիւնը բնաւ պիտի չկորսնցնէ։

Էջ՝ 168, գին՝ 3½ ղրշ.։

Դիմել՝ Մր. Բիթի, Պոյաճըլ Հանը, Կ. Պոլիս, կամ Թարգմանիչին՝ Հայուհեաց Վարժարան, Ատաբազար, և կամ Կ. Պոլսոյ գրավաճառներուն։ 8—4

ՆՈՐԱՁԵՒ
ՊԱՏՐԱՍՏ ԶԳԵՍՏՆԵՐՈՒ
Մասնաւոր ճիւղը
ՄԱՅԵՐ
Վաճառատան
ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
Մեծ ընդունելութիւն
կը գտնէ
ԻՐԱԿԱՆ ԱՆՓՈՓՈԽ ԳԻՆ
25 - 19

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ՊԱՇՏՕՆ.—Գոնեայի Նահանգին մեքթուպճի անուանուեցաւ Տրապիզոնի նահանգին մեքթուպճի Սիւրէյա պէյ, որուն յաջորդեց Գոնեայի նահանգին մեքթուպճի Ահմէտ պէյ։

ԱՍՏԻՃԱՆ.—Իւլայի երկրորդ աստիճան տրուեցաւ Տէֆթէրխանէի կալուածագիրներու վարչութեան առաջին ճիւղին առաջին քարտուղար Հաճի Ֆայիզ էֆ.ի, Սալիսէի աստիճան՝ Մուշի գաւառին հեռագրական ու թղթատարական Տնօրէն Նէճաթի պէյի։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.—Երրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Թէրսանէի պաշտօնեաներու դիւանին միւմեյիզ Րէուֆ պէյի, Չորրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Տրապիզոնի երեւելիներէն Բէրգիվ Փաշազատէ Միւնիր պէյի։

—Լիագաթի ոսկի շքանշան՝ Էտիրնէի կուսակալի նախորդ օգնական Թոտորաքի էֆ.ի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՍՄ. ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՑ ջուրերուն մէջ օտար շոգենաւերու երթեւեկութեանց եղանակը քննելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովը երէկ ևս գումարուեցաւ Պետական Խորհուրդին նախագահ Հասան Ֆեհմի փաշայի նախագահութեամբ և խորհրդակցութիւններ կատարեց։

ԱԶԱՏԱՐԱՐԻ Նորակազմ Ընկերութիւնը, ինչպէս երէկ ծանուցուեցաւ, երկուք է։ Մէկը կազմած է Տարանէլի ազատարարի Ընկերութիւնը վարող Պ. Կրէք. նաև ազատարար շոգենաւ մը գնուած է, իսկ միւս Ընկերութեան կազմութեանը ձեռնարկած են աւստրիական ու ռուսական շոգենաւերու նաւաձիգներու Ընկերութեան բաժնետէրերէն Պ. Բօզմէթօ և ուրիշ մէկ քանի դրամատէրներ։

ԲԱՐԻԶԻ Էվէնըման լրագիրը, կ'ըսէ Իգտամ, «Իսլամ» խորագրով գրած մէկ յօդուածովը մանրամասնութիւններ կուտայ այն գիտական ու նիւթական յառաջդիմութեանց մասին զորս Իսլամները կատարած են շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին։

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԸ.— Ծնունդի տօնին առթիւ, երէկ առտու, Ռուսիոյ դեսպանատան մատուռին մէջ կրօնական արարողութիւններ կատարուեցան։ Ներկայ էին դեսպանը և դեսպանատան ու հիւպատոսարանի բոլոր պաշտօնեաները։

—Յունաց Ֆէնէրի Մայր եկեղեցիին, Պուլկարաց եկեղեցիին և Ասորիներու եկեղեցիին մէջ ալ, երէկ առտու, հանդիսաւոր արարողութիւններ կատարուելով բարեմաղթութիւններ եղան Վեհ. Սուլթանին համար։

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ երկաթուղիի Ընկերութիւնը առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան յանձնեց իր կողմէ պատրաստուած վաթսուներեք կամր ծրագիրներ՝ Գոնիայի դաշտին ոռոգման և յարակից շինութեանց համար։

ԴԱՏԱԿԱՆ Նախարարութիւնը հրաշխաւոր առնելով առժամաբար արձակել տալու թեթեւ պարտքերու համար բանտարկուած Յոյները՝ Ծննդեան տօները իրենց ընտանեկան յարկին մէջ անցընելու համար։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ Նաւահանգիստին ընդարձակման աշխատութիւնները աւարտեցան և նոր մասերու բացումը կատարուեցաւ։ Ընդարձակման աշխատութիւնները երկուքուկէս տարիէն կատարուեցան՝ հարիւր հազար ոսկի ծախսուելով։ Հիմա Աղեքսանդրիոյ Նաւահանգիստին բերանը 35 ոտք խորութիւն և 600 ոտք լայնութիւն ունի. որով ամէնէն խոշոր նաւերն իսկ պիտի կրնան ներս մտնել։

ԾԽԱԽՈՏԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ.— Ստամպուլ լրագրին մէջ հրատարակուած յօդուած մը կ'ըսէ թէ մինչեւ ԺԷ. դարուն կէսերը Սուրիոյ մէջ ծխախոտ չէր գործածուեր և թէ գործածութիւնը անկէ վերջը սկսած է։ Այդ թուականէն սկսելով ծխախոտի մշակութիւնը և գործածութիւնը բաւական տարածուած են։ Զանազան երկրախօսներ այդ մասին շատ մը տեղեկութիւններ հաղորդած են. 1743ին Լաթաքիայէն տարեկան քսան հազար հակ ծխախոտ կ'արտածուի եղեր։

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Պուլաքի կամուրջը շինելու համար ծրագիրներ պատրաստուած են և եւրոպական գործարաններու միջեւ նուազուրդ կը կատարուի։ Շինութեան ծախքը 300—460,000 ոսկի է։ Առայժմ Շնայտըր գործարանին առաջարկութիւնը ընդունելի դատուած է, սակայն դեռ որոշում մը չէ տրուած։

— Եգիպտոսի մէջ տեղացի ու Պելճիքացի դրամատէրներէ բաղկացած և տասը միլիոն ֆր. դրամագլուխով Ընկերութիւն մը կազմուած է, որուն նպատակն է խոպան գետիններ գնելով մշակութիւն կատարել։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ հոլանտական փոխ-հիւպատոս Տօքթ. Պէօքէմա, որ թիֆոյէ կը տառապէր և գերմանական հիւանդանոցին մէջ կը դարմանուէր, առջի օրը մեռաւ։ Յուղարկաւորութիւնը վաղը պիտի կատարուի։

ՊԱՊԱԿԱՆ պատուիրակ մոնսինեօր Դոլչի Բէրչէլլի, որուն [illegible] պատուիրակ կարգուած ըլլալը ծանուցուեցաւ, ամսոյս վերջերը պիտի մեկնի Կ. Պոլսէն։

ՍԱՄՍՈՆԷՆ դեկտեմբեր 20 թուականով կը գրեն թէ ժամանակէ մը ի վեր փոթորիկներ կը տիրեն. շատ ձիւն կը տեղայ և սաստիկ ցուրտ կ'ընէ։ Երեք օր շոգենաւերը դժուարութեամբ մօտեցեր են նաւահանգիստին. բարեբախտաբար արկած չէ պատահած։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ մէջ անցեալ չորեքշաբթի օր փոթորիկին յաջորդեր է առատ ձիւն։ Թէ՛ Կ. Պոլսէն և թէ Պաթումէն ժամանող շոգենաւերը, չկրնալով ճամբան շարունակել, Բոլղաանէի նաւահանգիստը ապաստաներ են։

ԱՏԱՆԱՅԻ մէջ ամիսէ մը ի վեր տիրող երաշտութեան և մեղմ օդերուն հետեւանքով երկրագործները ամբողջովին կատարեր են ցանքը։ Վերջերս, սակայն, 24 ժամ անձրեւեր է, որուն յաջորդեր է հիւսիսային բուռն և ցուրտ հով մը։ Օդերուն այս վիճակը նպաստաւոր կը նկատուի երկրագործներուն։

ԴԱՍԹԻՄՈՒՆԻԷՆ կը գրեն թէ Չէրքէզ գաւառակին մէկ գիւղէն Զօրպաճըօղլըի կինը՝ Ֆաթիմէ ուրիշ գիւղ մը վերադառնալու պահուն ձիւնի փոթորիկի բռնուելով սառեր է. նաեւ Սալիհ անուն մարդ մը նոյն նահանգին ուրիշ մէկ տեղը միեւնոյն պարագային մէջ սառեր է։

ՍԵՒ ԾՈՎԻ մէջ փոթորիկը կը շարունակէ։ Ռուսական նաւահանգիստներուն միջեւ հաղորդակցութիւնները դադրած են։ Շատ մը նաւեր ցամաք ինկած են։ Անցեալ ուրբաթ և շաբաթ օրերը թանձր մշուշ մը կը տիրէր Սեւ ծովի մէջ։

ՎԱՆԱՅ ժողովուրդէն կառապան Մինայի տունը, անցեալները, ցորեկ ատեն իյնալով, մայրը և երկու աղջիկ ու մէկ մանչ զաւակները փլատակներուն տակ մնացեր ու մեռեր են. իսկ կինը ազատուեր է։

ԵՂՍՈՒՆԱԴԱՅ ատեանը տասներհինգ տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Շիլէցի հովիւ Տիմիթրին, որ Կէյպէցի Օրխանը գիւղին մէջ հովիւներու քէհեա Սերիոն սպաննած էր կացինով։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ.— Թուրք լրագիրներուն մէջ հրատարակուած պաշտօնական ազդ մը կը ծանուցանէ թէ Կ. Պոլսոյ առեւտրական երկրորդ դատարանը դեկտեմբեր 24էն սկսեալ սնանկ հռչակած է Գալիս, Սուլթան Պայազիտ, Գոքքրձըլար Թաղը և Աքսէրայ՝ Թրամուէյ Ճատտէսի հաստատուած վաճառական Արութիւնը։ Դատարանին անդամ Եանքօ էֆ. ժիւմ գամիսէր կարգուած է և փաստաբան Խալիտ պէյ ալ ատժամեայ սէնտիք։

ՈՂՋ ԱՅՐԱԾ.— Գալաթիու շրջակայքը Եղրիգարուի Զուքուր Մահալլէ թաղը, Թիւրպէ փողոցին 34 թիւ փայտաշէն տան մը մէջ Մարիտա անուն աղքատ ու անոք յոյն կին մը առանձին կը բնակէր։ Երէկ առտու ժամ 11ին այդ կնոջ անկողնին մօտ գտնուած կրակարանէն կայծ մը ելաւ և վերմակը բռնկեցաւ։ Մարիտա կը քնանար և քունը ծանր ըլլալով չիմացաւ, որով կրակը տարածուեցաւ անոր մարմինոյն, անկողնոյն և տանը ամէն կողմերուն. հետեւաբար խեղճ կինը չկրցաւ ազատիլ։ Ոստիկանութիւնը իմանալով, իսկոյն հոն փութաց ջրհանկիրներով և կարելի եղաւ հրդեհը մարել, բայց տունը մասամբ այրեցաւ։ Սանդուխին փլատակներուն տակ գտնուեցաւ Մարիտայի ածխացած մարմինը։ Բժշկական քննութենէ մը ետքը թաղումը արտօնուեցաւ։

ՊՈԼՍՈՅ Թահթա Գալէի կողմը դերձակ Մարքօ և Բարչաճը Ռուբէն, երէկ առտու, ածուխ գնեցին ածխավաճառ Իսքէնտէրէն. ածուխները երբ իրենց խանութները տարին, տեսան թէ գրեթէ բոլորովին փոշի են։ Ուստի ածխավաճառին խանութը վերադարձուցին ածուխները և պահանջեցին որ ետ առնէ։ Ասոր վրայ կռիւ մը ծագելով, Իսքէնտէր երեսէն վիրաւորուեցաւ և Մարքօ ալ ձախ ականջէն։ Երեքն ալ ձերբակալուեցան։

ՁԷՐՈՒՔԼՕՅԻ Հայոց եկեղեցիին մօտերը, առջի գիշերը, հրդեհ ծագեցաւ Միմիքոյի գինետունէն, որուն առաստաղը այրելէ ետքը կարելի եղաւ մարել։ Առաստաղէն կախուած լամպարէն առաստաղին տախտակները բռնկած էին։

ԱՆԱՏՈԼԸՐ երկաթուղիին 51րդ շաբթուան հասոյթը սապէս եղաւ իւրաքանչիւր քիլօմեդրի համար.—Հայտար Փաշա-Էնկիւրիի գիծ (578 քիլոմեդր) 6,177 ֆր. անցեալ տարիէն 4,271 պակաս և միւս շաբաթներէն ալ 1,034։ Էսկիշէհիր-Գոնեայի գիծ (445 քիլոմեդր) 4,072, անցեալ տարիէն 3,697 պակաս և միւս շաբաթներէն 976 աւելի։

ՄԱՀ Պ. ՀԷՆՐԻ ՊԷՅՔԸՐԻ

Ցաւօք կ'իմանանք թէ առաջնակարգ վաճառական Պ. Հէնրի Պէյքըր առջի գիշեր մեռաւ իր բնակարանին մէջ՝ Րումէլի Հիսար։ Ցաւակցութիւնը այսօր կը կատարուի Րումէլի Հիսարի մէջ, ուրկէ մարմինը Ղալաթիա պիտի փոխադրուի և անկէ Հայտար Փաշա, անգլիական գերեզմանատան մէջ ամփոփուելու համար։ Կը փութանք մեր խորին ցաւակցութիւնները յայտնել Պէյքըր ընտանիքին՝ կրած այս դառն կորուստին համար։

ԱՂԵԹԱՓՈՒԹԻՒՆ
„ԳԱՍԸԳ ԵԱՐԸՂԸ"

Կը դարմանուի, առանց պէտք մնալու Աքհենի Կանառին ճիւղին մէջ վիրաբուժական գործողութեան:

Այդ ճիւղը կը գտնուի
268 Բերա, Կալաթա-Սէրայի դիմաց, Թիւ փուռին վերի յարկը։ 268

Իտալիոյ նշանաւոր բժիշկներէն ՏՕՔԹ. ՍԻԶԱՐ ՄԱՆԴԻԻ դրութեան կիրառումով ԱԹԷՆՔԻ ԿԱՃԱՌԻՆ աղեկապերու գործածութեամբը, որոնք կազմախօսական ու առողջապահական կանոններու համաձայն շինուած են, հիւանդներու անհանգստութիւնը իսկոյն կ'անհետանայ։

Աղեթափութեան ենթակայ եղողները նոյն ճիւղին մէջ կը քննէ ՏՕՔԹ. ՎԱՍՏՐԱՎԻԼԼԻՍ։ Հիւանդները ամէն օր առանց վարձքի կը դարմանուին։ Աւելի տեղեկութիւն առնել ուզողները պէտք է այն ճիւղին դիմեն։ 50—25

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ճիպրալթարի Լորտ եպիսկոպոսը՝ Քօլլինս, ինչպէս գրեցինք, անէ առաջ այցելած էր Էջմիածնի վանքը և Տաճարը՝ Քէնդրբըրիի Արքեպիսկոպոս Լորտ Րանդըլլի հետեւեալ յանձնարարական գրով։ «Այս նամակով կը յանձնարարեմ իմ եղբայր և բարեկամ Ճիպրալթարի Լորտ եպիսկոպոսը, որուն առաջնորդական խնամոց տակ կը գտնուին անկլիքան Ս. Եկեղեցիին այն անդամները, որոնք հաստատուած են Եւրոպայի հարաւային կողմերը և Փոքր Ասիայի մէջ։ Երբ ան ինծի հաղորդեց թէ կը փափաքի այցելութիւն տալ Ս. Էջմիածին, օգտուեցայ այս յարմար առիթէն և անոր յանձնեցի այս յանձնարարագիրը, իբրեւ արտայայտութիւն անկեղծ սիրոյն և Անկլիքան Եկեղեցիին բարեացակամութեան։ Ջերմագին աղօթելով որ մեր Աստուածային Տիրոջ օրհնութիւնը հանգչի ձեր վրայ, Մնամ Ձեր ծառայ ի Ցիսուս Քրիստոս։»

∴ Հետեւեալ կոնդակները տրուած են այլ և այլ անձանց և հաստատութեանց անուամբ.

Ցանուն վարչութեան Հոգեւոր Ճեմարանի Մայր Աթոռոյ, որով պատուիրուեցաւ կարգադրել և սահմանել ի տօնական աւուրս տանել զուտանօք Ճեմարանի յեկեղեցի։— Ցանուն Տ. Գարեգին եպիսկոպոսի նախագահի հոգաբարձութեան թեմական դպրանոցին Տփխիսոյ, որով պատուիրեցաւ ընտրել ի ձեռն հոգաբարձուաց զերկուս թեմական տեսուչս և առաջի առնել ի հաստատութիւն։— Ցանուն Տ. Յուսիկ Արքեպիսկոպոսի (Առաջնորդ Երեւանի) ի նոյն մասն։— Ցանուն Աշոտ եպիսկոպոսի (Շուշի) ի նոյն մասն վասն ընտրութեան միոյ տեսչի։— Ցանուն Անանիա եպիսկոպոսի ի նոյն մասն, ի ձեռն հոգաբարձութեանց ծխական դպրոցաց Բագուայ։— Ցանուն վանահօր Հառիճայ վանուց, որով պատուիրեցաւ ընդունել ի վանս զերեքտասան աշակերտս Ճեմարանի Մայր Աթոռոյ։— Ցանուն վարչութեան Ճեմարանի Մայր Աթոռոյ, որով Երուանդ վարդապետն կարգեցաւ ուսուցիչ ի Ճեմարանին։— Ցանուն նորին, որով պատուիրեցաւ ընտրել յուսուցչաց զերիս անձինս յանդամութիւն ուսումնական յանձնաժողովոյ։— Ցանուն նորին, որով պատուիրեցաւ զերեքտասան աշակերտս Ա. և Բ. դասարանաց Ճեմարանին առաքել ի վանս Հառիճոյ։— Ցանուն Տ. Սուքիաս Արքեպիսկոպոսի, որով պատուիրեցաւ նմա տալ Տ. Կարապետ վարդապետի զաստիճան ծայրագոյն վարդապետութեան։— Ցանուն Լուսարարապետի Մ. Տաճարի Ս. Էջմիածնի, որով բարձեալ համարեցաւ պարտք դպրապետութեան ի Մ. Տաճարի յիրայէլ սարկաւագէ։— Ցանուն փոխանորդին Աղէքսանդրապոլի Տ. Մ. վարդապետի, որով արտօնեցաւ գնալ ի Բագու և ի Պետերբուրգ հանգանակել նպաստ վասն ծխական դպրոցաց գիւղօրէից Աղէքսանդրապոլի ի հաշիւ գիւղական համայնից։— Ցանուն Սինոդի Ս. Էջմիածնի, որով հրամայեցաւ յաթոռապատկան տոկոսաբեր թղթոց ի գումար 30,000 ռուբլեաց դնել դրաւ յԵբեւնեան բաժնի պետական դրամատան ի հոգալ զծախս Հոգեւոր Ճեմարանի։— Ցանուն Պատրիարքի Ս. Երուսաղեմի Տ. Յարութիւն Արքեպիսկոպոսի, որով յանձնարարեալ նմա Մեսրովբ Արքեպիսկոպոսն Սմբատեան, որպէս ուխտաւոր։— Ցանուն Պատրիարքի Կ. Պոլսոյ Տ. Մաղաքիա Արքեպիսկոպոսի ի նոյն մասն։

∴ Գէորգեան հոգեւոր Ճեմարանի տեսչին հաշուետուութիւնը 1906-7 ուսումնական տարիին — 1906 յունիսի 17ին յատուկ կոնդակով ճեմարանի տեսուչ կարգուած է Հ. Մեսրովբ վրդ. Տ. Մովսիսեանը։ Դասերը սկսած են սեպտեմբեր 11ին և վերջացած ապրիլ 13ին, տեւելով այդպիսով ընդամէնը մօտ 7 ամիս։ Աշակերտներուն թիւը տարուան սկիզբը 275 եղած է և թէեւ յայտարարուած էր որ ճեմարանում այդ տարի ուրիշներ չպիտի ընդունուէին, բայց և այնպէս տարուան սկիզբին 10 հոգի ընդունուած էին, այնպէս որ աշակերտներու ընդհանուր թիւը եղած է 285, հետեւեալ կերպով բաժնուած. լսարաններուն մէջ կան 35 հոգի, դասարաններուն մէջ՝ 233 (Բ.ում 46 հ., Գ.ում 61 հ., Դ.ում 47 հ., Ե.ում 32 հ. և Զ.ում 47 հ.) և նախապատրաստականին մէջ 17։ Աշակերտներուն թիւը եկեղեցական թեմերու համեմատ բաժնուելով, մեծագոյն մասը Երեւանի թեմէն են (128 հոգի), Թուրքիոյ զանազան քաղաքներէն՝ 62, Վրաստանի և Իմերէթի թեմէն՝ 35, Ատրպատականէն՝ 16 հ., Ախալցխայէն՝ 13, Բեսարաբ. և Նախիջեւանէն՝ 12, Աստրախանէն՝ 11 և Շամախէն՝ 8 հոգի։ Ասոնցմէ 241 հոգին գիշերօթիկ են, իսկ 44ը ցերեկեայ, որոնք գիշերօթիկներու հետ համահաւասար Ճեմարանէն ձրիապէս կը ստանան բոլոր դասական պիտոյքները, իսկ 25 հոգին սնունդ և հագուստ կ'ստանան։ Ուսումնական տարիին ընթացքում ճեմարանը կամովին թողած են 25 հոգի, արձակուած են 13 և վախճանած են 2, որոնցմէ մէկը ինքնասպանութեամբ։ Մնացեալ աշակերտներէն լսարանները աւարտած են 17 աշակերտ, Զ. դասարանը՝ 39. իրենց դասարանները փոխած են 203 հոգի և մնացած են իրենց դասարաններուն մէջ և կրկնաքննութեան ենթարկուած՝ 25 աշակերտ։ Ամբողջ ուսումնական տարիին մէջ ուսուցիչները 142 օր դասաւանդած են և կամ 3774 ժամ, որ եթէ համեմատութեան դրուի նախնթաց տարիներուն հետ, մեծ տարբերութիւն մը կը գտնենք. օրինակի համար 1903-4ին 5243 ժամ, 1902-3ին՝ 5267 ժամ, 1901-2ին՝ 5905 ժամ, 1900-1ին՝ 6241 ժամ, 1904-5ին, երբ ուսումը վերջացած է ապրիլ 30ին, 4858 ժամ, 1905-6ին, երբ ուսումը դադրած է մարտ 17ին, 4021 ժամ։ Տարուան ընթացքին մէջ ուսուցիչները հիւանդութեան և այլ պատճառներով բացակայած են 220 ժամ։

1906-7 ուսումնական տարիին մէջ Ճեմարանի մանկավարժական ժողովը ունեցած է 46 նիստ, որոնց զբաղմանց նիւթը եղած է գլխաւորապէս աշակերտներու վարքն ու յառաջադիմութիւնը, ինչպէս նաեւ Ղուկասեան սաներու ընտրութիւնը և նման կտակներու պարագաները։ Ղուկասեան սան ընտրուած են՝ վեց ուսանող որոնց առաջինը տարեկան 700 ռուբլի պիտի ստանայ, երկրորդը՝ 500, երրորդը՝ 500, չորրորդը՝ 360, հինգերորդը 360 և վեցերորդը՝ 360. նաեւ ճանապարհածախք առաջինը՝ 100 ռուբլի, իսկ մնացեալները յիսունական ռուբլի։ Հոգեւորականներէ ընտրուած է Մեսրոպ Վ. Մաքսուտեան։ Ճեմարանը ունեցած է չորս վերակացու. Ճեմարանը թէեւ մէկ տարուան ընթացքին մէջ ստացած է Մայր Աթոռի գանձէն 50,435 ռուբլի, բայց նախկին տարուան մնացած բացերն ու նոր ծախքերը թողած են, երբ 1 սեպտ. 1907 թուականի պարտք, 19,357 ռուբլի 36 կոպէկ։

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգ. Պատրիարքարանի Տեսուչ Խորհուրդներուն մէջ, Դատաստանական Խորհուրդը իր այլազան ու հետաքրքրաշարժ ամուսնական խնդիրներով ամէնէն նշանաւորն է և միեւնոյն ատեն ամէնէն գործունեայ շրջաններ բոլորող Խորհուրդն է։

Բնականաբար ասիկա միտային մէկ կողմն է միայն. բայց երբ դարձնենք միտքին միւս կողմը, ապահովաբար գոհունակութիւն չէ որ պիտի զգանք տեսնելով որ Դատաստանականը խնդիրներ շատ ունի իր սեղանին վրայ և խնդրարկուներ՝ իր սպասման սրահներուն մէջ։ Ցաւալի պարագայ մըն է ասիկա, տխուր նօթ մը, մեր ամուսնացեալ դասակարգին համար և հետեւաբար շատ գէշ օրինակ մը այն երկսեռ երիտասարդութեան որ մտադրութիւն ունի ամուսնանալու, ընտանիք կազմելու, տուն տեղ ըլլալու։ Տարուէ տարի ամուսնական խնդիրներով Պատրիարքարան դիմողները թիւը կը բազմանայ, հարիւրին տասը համեմատութեամբ։ Շատ անգամ այդ բողոքարկուներուն մէջ կը նշմարուին անձեր, որոնք ոչինչ պատճառներով եկած են բողոքել իրենց կնոջը կամ էրկանը դէմ, առանց խորհելու հետեւանքներուն վրայ, առանց սաչափ իսկ հոգ ընելու թէ իր խօսքը քալեցնելու համար Դատաստանականին դուռը ափ առնելը նպաստաւոր գաղափար մը չի տար իրենց բարոյականի մասին։ Սակայն իրողութիւնը այսօր սա է որ Դատաստանական Խորհուրդը ամէնէն շատ զբաղուած Խորհուրդն է, ամէնէն շատ ու ամէն կնճռոտ գործ ունեցողը։

Դատաստանական Խորհուրդը իր միամեայ շրջանը բոլորելուն առթիւ, իբրեւ նորութիւն պատրաստած է տարեկան համարատուութիւն մը՝ 1906է 1907, զոր պիտի մատուցանէ Ս. Պատրիարք Հօր։ Այս տեղեկագիրով Խորհուրդը, իր շրջանին մէջ ամուսնական խնդիրներով իրեն դիմող երկսեռ բողոքարկուներուն հանգամանքները, պահանջումները և իրարու մասին ըրած ամբաստանութիւնները կը պարզէ, մանրամասնելով նաեւ թէ այդ բողոքարկուները ի՛նչ պատճառաբանութիւններ մէջ կը բերեն. թէ քանի՛ դասակարգի կը բաժնուին ամուսնական խնդիրները։ Խորհուրդը իր տեղեկագրին մէջ վեց դասակարգերու բաժնած է բողոքարկուները հետեւեալ կերպով.—Կը բողոքեն բիրտ և քծի հռութելուն դէմ, անհնազանդութեան դէմ, ամլութեան մասին, անբարոյականութեան դէմ, և անոնք որ պարէնավին կը պահանջեն։ Սակայն Խորհրդոյ այդ տեղեկագրին ամէնէն ցաւալի կէտը հոն է որ, մինչդեռ հին ժամանակները Դատաստանական Խորհուրդին դիմողները կը բողոքէին միայն անհնազանդութեան, բիրտ և քծի հռոերու մասին, այժմ և մանաւանդ վերջին տարիներու մէջ անոնք փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն, մինչ ընդհակառակը երկսեռ բողոքարկուները կը բողոքեն իրենց կնոջ կամ էրկան անբարոյական ընթացքին դէմ։ Այսպէս ներկայ Դատաստանական Խորհուրդին մէկ տարուան մէջ դիմում ըրած են մօտաւորապէս 50 այր և կին խնդրարկուներ, որոնց հազիւ 16 հատը ամլութեան, բիրտ և քծի հռոելու և կամ անհնազանդութեան համար կը բողոքեն, մինչդեռ մնացեալ 35—40 խնդիրներէն ամէնքն ալ անբարոյականութեան դէմ բողոքներ են։ Ասկէ առջի Դատաստանական Խորհուրդները մէկ տարուան մէջ հազիւ եթէ դիւանական ծախք 150 ղրուշի հասոյթ մը կը գոյացնէին Պատրիարքարանի սնտուկին, մինչդեռ այդ գումարը այսօր 3500 ղրուշի կը հասնի։ Այսպէս Դատաստանական Խորհուրդին այս համարատուութիւնով անգամ մըն ալ բացայայտ կերպով կը շեշտուի մեր ամուսնական յարկերուն մեծագոյն մասին մէջ տիրող անհամերաշխ ոգին, որ վերջապէս այր ու կին կը մղէ անբարոյական արարքներու և բնական հետեւանքով զանոնք ափ առնել կուտայ Դատաստանականին դուռը։ Ասիկա հետեւանքն է գլխաւորաբար կնքուած անհաշիւ ամուսնութիւններու. քանի որ մեր մէջ ամուսնութեան համար ճամբայ ելլողներուն մեծագոյն մասը առանց հաշուելու ապագային բացուելիք անհրաժեշտ ծախքի դռները, և շատ անգամ նոյն իսկ 60—70 ղրուշ շաբաթականով կ'ելլան կ'ամուսնանան, կարծելով թէ ամուրիի կեանքէն մեծ տարբերութիւն մը չունի ամուսնական կեանքը։ Ասիկա նիւթական մասն է. անդին կայ նաեւ չհասկնալով կարգուողներու մեծ մէկ մասն ալ, որոնք վայրկենական սէրի մը ազդեցութեան տակ կը կարծեն թէ «ոչ միայն հացիւ կեցցէ մարդ այլ և բանիւ»։ Այս աւետարանական խօսքը սխալ, շատ սխալ ըմբռնուած է, որովհետեւ հոգեւորին համար յատուկ է միայն. նիւթականը գոյութիւն չունի հոն։ «Լա՛ւ հաշիւները լաւ բարեկամներ կ'ընեն» ըսուած է. հո՛ս ալ միեւնոյնն է, լաւ հաշիւներով ճամբայ ելլողները, Դատաստանական Խորհուրդին դիմելու երբե՛ք պէտք չեն ունենար։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐԸ

Ս. Պատրիարք Հայրը այսօր կայս. Պալատ գնաց։

ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ որբանոցի շինութեան համար յատկացուած գումարը, մինչեւ գործին ձեռնարկութիւնը տոկոսի տրուած էր. Գարակէօզեան կտակի Ցանձնաժողովը նոյն դրամին մէկ մասովը Ա. Նատոլըի երկաթուղիի արժեթուղթ գնած ըլլալով վերջերս նոյն արժեթուղթերու բարձրացման հետեւանքով զանոնք վաճառած և 250-300 ոսկիի շահ մը ունեցած է։

ՊԱՏՐ. ՓՈԽԱՆՈՐԴ Տ. Գաբրիէլ Սրբազան այսօր ընկերակցութեամբ Տ. Գնէլ Ծ. վրդ.ի, Հայ-Հռոմէականաց Կ. Պատրիարքարանը երթալով Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ կը շնորհաւորէ թէ՛ Ս. Ծննդեան տօնը և թէ Կ. Պատրիարք Տ. Սապպաղեան Սրբազանի անուան տօնախմբութիւնը. Փոխանորդ Սրբազանը այսօր կ'այցելէ նաեւ Պուլկարաց Էկզարքին շնորհաւորելու համար թէ՛ Ս. Ծննդեան տօնը և թէ Ն. Սրբազնութեան անունը՝ քանի որ այսօր Օրթոտոքս եկեղեցին կը տօնէ Ս. Յովսէփի տօնը։ Յետոյ Պատր. Փոխանորդը կ'այցելէ Ասորւոց Պատրիարքարանը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ աշխարհական պատուիրակ և Պատրիարքարանի ատաք գործակատար Սարիս էֆ. Ցէհէեան այս իրիկուն կամ վաղը առտու ռուսական շոգենաւով մայրաքաղաքս կը հասնի։

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ տպարանը մօտերս պիտի տպագրէ չորս Աւետարանները աշխարհաբար լեզուով։ Այս աւետարանները թարգմանուած են յունարէնէ, գրաբարի հետ համեմատելով։ Այս գրական ձեռնարկին նպատակն է Նոր Կտակարանի ամէնէն կարեւոր մասը՝ Աւետարանները ժողովրդեան հասկնալի ընել։

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ տպարանէն լոյս տեսած է Տ. Կարապետ վրդ.ի Հայ Եկեղեցւոյ Պատմութիւնը անուն գործը, որ կարեւոր գիրք մըն է ո՛չ միայն ուսանողներու, այլեւ բանասէրներու համար։ Մինչեւ այժմ Մաղաքեան և Տ. Մովսէսեանի այս մասին հրատարակած աշխատութիւնները անբաւական էին գիտական տեսակէտով և գրեթէ սպառած։

ԲԸՐԱՅԻ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն մէկ քանին հրաժարական ղրկած էին Ս. Պատրիարք Հօր, որ մերժեց անոնց հրաժարականը և ուզեց հրաւիրել որ ստանձնեն նոյն Խորհուրդին անդամակցութիւնը։

ՍՐԲՈՑ ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ նախավկային տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ երէկ Խասգիւղի համանուն եկեղեցիին մէջ. Քարոզիչ Տ. Եղնիկ Ծ. վրդ. Պօղոսեան օրուան Սուրբին գրուածքին ընելով յորդորեց ժողովուրդը եկեղեցասէր և հաւատացեալ ըլլալ։ Պատարագէն յետոյ Ս. Ներսէսեան վարժարանը վերաշինող հանգ. Թորոս էֆ. Բարազամեանի և ծնողացը ու եկեղեցւոյ և վարժարանի բոլոր բարերարաց համար հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ։ Եկեղեցական արարողութիւններէն վերջ քարոզիչ հայր սուրբը, քահանաներ, թաղականներ և թաղեցիներ Դպրաց Դասու սենեակին մէջ իրենց շնորհաւորութիւնները յայտնեցին յիշեալ մարմնոյն անդամներուն և պատուասիրուեցան։ Ըստ հնաւանդ սովորութեան, դպիրներուն, Գալֆ. Որբանոցի սաներուն և եկեղեցւոյ ու դպրոցի պաշտօնէից «պէօրէկ» բաժնուեցաւ։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ Հոգաբարձութիւնը ասկէ առաջ մէկ քանի անգամ դիմում ըրած էր Ս. Պատրիարք Հօր, խնդրելով որ հարկ եղած կարգադրութիւնը ընէ, Իզմիրի Առաջնորդարանէն ունեցած 101 օսմ. ոսկիի պահանջքը գանձելու համար։ Այդ մասին մինչեւ հիմայ վերջնական տնօրինութիւն մը եղած չըլլալով և հաստատութեան արդի նիւթական նեղ կացութեան պատճառաւ Հոգաբարձութիւնը դարձեալ գրով մը դիմում ըրած է Ս. Պատրիարք Հօր և կարգադրութիւն մը խնդրած։ Այս պահանջքը ինչպէս յայտնի է, գոյացած է բարեյիշատակ Յովհաննէս էֆ. Սպարթալեանի կտակին յատկեալ գումարէն։

ՑԻՆՃԻԼԻԻ Հայերը 80 տունէ կը բաղկանան. ունին եկեղեցի մը և երկսեռ վարժարան մը։ Եկեղեցիին մէջ կը պաշտօնավարէ քահանայ մը, եկեղեցւոյ անուամբ ձեռնադրուած։ Թաղ. Խորհուրդը շատ թոյլ է իրեն խնամքին յանձնուած գործի մասին. իրենց շրջանը երկու տարիէ ի վեր լրացած է թէեւ, սակայն կը շարունակեն մնալ, առանց մեծ օգտակարութեան։ Մանչերու վարժարանը 70 աշակերտ ունի և ծերուկ վարժապետ մը ունի միայն. կրթական ինկածութեան մը մէջ կը գտնուի նաեւ աղջկանց վարժարանը, ուր կը յաճախեն 40ի չափ աղջիկներ. նոյնչափ են նաեւ մանչերը։ Վարժարաններուն հասութաբեր կալուածներն են եկեղեցիին չորս գինետունները, երկու խանութ և փուռ մը, ունի նաեւ բանջարեղէնի պարտէզ մը որ տարէ մը ի վեր թթաստանի փոխուած է. ունի նաեւ երեք տուն։ Եկեղեցին ունէր նաեւ դեղարան մը որ վաճառուեցաւ և դրամը որ անձեռնմխելի պիտի մնար, հակառակ առաջնորդարանի յանձնարարութեան, չգիտցուիր թէ ի՛նչ բանի ծախսուեցաւ։ Այդ դրամը, որ 80 ոսկի էր, նոր հասութաբեր կալուածի մը գնման պիտի յատկացուէր։

ԱՋՈՒԻՐԸՆԻՆ ԼՈՅՍ
Բոլոր ընթերցասէրներուն եւ անձկամբ սպասողներուն . . .
Վերջապէս ի լոյս ընծայուեցաւ
Ծանօթ գրագէտ "ԹԷՈԴԻԿ"ի ձեռնհասուած
1908ի
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ
Հրատարակութեամբ եւ Տպագրութեամբ
Վ. ԵՒ Հ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ
85 Լուսանկար ։ եւ 400 Նիւթ ։

Բովանդակութեան և Տպագրութեան կրկնակ տեսակէտով, նախորդ տարուանը բոլորովին գերազանցող այս մատեանը ունի սաւոր ծաւալի մը մէջ՝ հօծ այժմէութիւններ, որոնցմով լիովին կ'արդարացնէ իր «ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ» անունը, Աշխարհաբար շարադրուած Օրացոյց՝ բոլոր ազգերուն եւ ժողովուրդներուն, ընդարձակ յուշատետր, մէն մի էջի ներքեւ առհմային առած, կրօնական, բանաստեղծական, գրական գիտական, բժշկական, գիւղատնտեսական, առեւտրական, գեղարուեստական, եւն. եւն. բազմազան նիւթեր, ծանօթ գրողներու, բժիշկներու և արուեստագէտներու գրուածքներ, 1907ի հանգուցեալներ, ժամանցի հատուածներ, երգեր, զաւեշտ, միտքի մարզանք և երեկոյթի խաղեր, — ամբողջն ալ՝ նոր, անտիպ և ճաշակաւոր կերպով խմբագրուած և զետեղուած բազմաթիւ լուսանկարներու և պատկերներու առընթեր։

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ ստուգիւ հայ «ԱԼՄԱՆԱԽ ՀԱՇԷԹ»ն է, գերազանցապէս անզուգական, զբօսալի ու պիտանի՝ իր ճոխ պարունակութեամբ և մա՛նաւանդ այն շքեղ և անթերի տպագրութեամբ որ հրատարակիչներուն՝ Տէր-Ներսէսեան Եղբայրներուն յատուկ է կարծես, — գեղարուեստական հրաշալի կողքէն սկսեալ մինչեւ ամենավերջին էջը։

Իր այս բոլոր առաւելութիւններով, «ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ» կոչուած է մնալու տարին ամբողջ՝ ամէնո՛ւն ձեռքը, վասն զի ամէնո՛ւն փափաքածն է ան, ամէնո՛ւն օգտակար ըլլալիք հատորը, ամէնէ՛ն թղթատուելիքը, ամէնո՛ւն ճաշակը գոհացունողը և ամէնո՛ւն ալ մէջէն անբաղդատելին՝ իր նիւթերուն ու գիւտերուն անհամեմատ պէսպիսութեամբը և գեղատիպ կենդանագիրներուն առատութեամբը։

ԳԻՆՆ Է 10 ՂՐՈՒՇ

Գաւառներու համար, թղթատարական ծախսը՝ 2 ղրուշ աւելի։ Միակ կեդրոնատեղի Վ. և Հ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ Թղթավաճառատուն, Պահճէ Գաբու, Ճէլալ Պէյ խանի տակ, Կ. Պոլիս։

Ապառիկ յանձնարարութիւն բնաւ չընդունուիր :

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔ

1846ի Աւետարանական ժողովը հիմնած է տարեկան եօթնեակ մը, որ ամէն տարիի վերջին շաբաթը կը գումարուի. հետեւաբար Կէտիկ-Փաշայի և Գում-Գաբուի Միջնաւորի մատուռներուն մէջ տեղի ունեցան երկուշաբթի օր շնորհակալութեան և խոնարհութեան աղօթքներ, իսկ երեքշաբթի Ընդհանրական Եկեղեցիին օրհնաբանութիւն և աղօթք։ Այսօր դարձեալ մաղթանք և աղօթք. հինգշաբթի՝ արտաքին առաքելութիւններ. ուրբաթ՝ ընտանիքներ, կրթական հաստատութիւններ. շաբաթ՝ ներքին առաքելութիւն, իսկ կիրակի՝ քարոզներ և ուղերձներ, աղօթքներու և երգերու ընդմիջմամբ։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 7 յունուար.— Սակարանին մէջ հաստատուն հանգամանքը միշտ կը տիրէ. բայց շատ գործ չկայ։ Այսօր Սակարանին մէջ ամէնէն աւելի գործառնութեան առարկայ եղան հարաւային Ափրիկէի հանքային բաժնեթուղթերը, որոնք Լոնտոնի մէջ կ'ուզուէին և գինը զգալապէս կը բարձրանար։ Ֆրանսական Ռանտը, կանխիկ գործառնութեանց բերմամբ, կը շարունակէ բարձրանալ և 95.67 եղաւ։ Օտար արժեթուղթերու գինները հանդարտ են։ Օսմ. արժեթուղթերու գինները հաստատուն են։ Օսմ. Միացեալը 95.10ի բարձրացաւ։ Օսմ. Ռէժիին բաժնեթուղթերը՝ 431 եղան և կը փնտռուին։ Երեւլիի ածխահանքի բաժնեթուղթերը, նոյնպէս հաստատուն, 318։ Քրէտի Լիոնէ՝ 1188։ Ռիօ Թինթօ զգալի փոփոխութիւն մը չկրեց։ Պղինձին գինը լաւ է՝ 63.10։ Պալիա Գարայտըրի բաժնեթուղթերու գինները՝ հանդարտ։ Սպանիական կապարը քիչ մը աւելի սուղ է՝ 14.10։ Թրանսվալի բաժնեթուղթերը 50 ֆր. փակուեցան։ Լոնտոնի Սակարանին մէջ միջազգային արժեթուղթերու մասին գործ չեղաւ, սակայն Հարաւային Ափրիկէի հանքային արժեթուղթերուն վրայ կարեւոր գնումներ կատարուեցան։ Ռանտ Մայն՝ 5.65 և Թրանսվալ՝ 2։ Նիւ-Եորքի մէջ կը շարունակէ վերջին օրերու դրամական բարւոքումը. գրեթէ բոլոր պանքերը վերսկսան ոսկեդրամով հատուցումներու։ Ամերիկեան արժեթուղթերը առջի օրուընէ մէկ «բուան» վրայ դրին։

—Ստանիսլաւ Բանիաթովսքի իշխանը այսօր մեռաւ 72 տարեկան։

ՄԱՏՐԻՏ.—Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարը ու Տիկին Բիշօն, Մատրիտի ֆրանսական դեսպան Պ. Ռէվուալի հետ, այցելեցին նկարներու թանգարանը։ Յետոյ դեսպանատուն վերադարձան, ուրկէ Պ. Բիշօն արքայական պալատը գնաց և ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Սպանիոյ թագաւորին կողմէ։

ՎԻԷՆՆԱ.— Ֆրանց Եօզէֆ կայսրը մէկ քանի անգամ ունկնդրութիւն տուաւ Հունգարիոյ նախարարապետ Տօքթ. Վէքէրլէի և Պառօն Ռաուշի։ Այս վերջինը Վիէննայէն կը մեկնի իր պաշտօնատեղին ուղեւորելու՝ իբրեւ կուսակալ Խրուաթիոյ։

ՊԵՐԼԻՆ.—Գերմանիոյ գահաժառանգ իշխանը և իշխանուհին Սէն-Մորից ժամանեցին, ուր երկու շաբաթ պիտի մնան։

ՎԻԷՆՆԱ. — Զայդ չի կարծեր որ Վիէննայի զինարանին մէջ կատարուած գողութեան իրական հեղինակը ձերբակալուած անձը եղած ըլլայ։ Այդ կարծեցեալ գողը դեռ Սալզպուրկ կը գտնուի։ Այսօր միայն Վիէննա պիտի փոխադրուի՝ դատուելու համար։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ. — Թօյի դատը երէկ սկսաւ։ Պաշտպան փաստաբանութիւնը ստանձնեց նշանաւոր փաստաբան մը՝ Պ. Լիթըլթըն։ Դատարանին մուտքին առջեւ և նրբանցքներուն մէջ մեծ բազմութիւն հաւաքուած էր։ Կիները դուրս հանուեցան ունկնդիրներու շարքէն։

ՊԵՐԼԻՆ.— Լոքալ Անձայկեր կ'ըսէ թէ հարիւրաւոր ճարոնցիներ կը փութան Վանքուվէր երթալ՝ հոն իրենց ազգակիցները պաշտպանելու։ Նոյն թերթը կ'ըսէ թէ Ուդայի նահանգին մէջ հակաճարոնական ծանր միջադէպեր պատահած են։ Կը վախցուի թէ ամերիկեան նաւատորմին Խաղաղական ժամանումը մի՛ գուցէ սաստկացնէ հակաճարոնական շարժումը։

— Անտառապահ մը՝ Լէվանտովսքի սպաննեց սպայ մը, որուն կնոջ հետ մեղապարտ յարաբերութեանց մէջ գտնուած պահուն սպան վրայ գացած էր։

ՀՌՈՄ. — Միջազգային բազմաթիւ գողութեանց հեղինակ Մանոլէսքու Միլանի մէջ յանկարծամահ եղաւ։

ՊՐՈՒՔՍԷԼ. — Բոլոր նախարարները խորհուրդ տուին որ նախարարապետի պաշտօնը Պ. Շոլէրդի յանձնուի։

ՄՈՒՆՔԱՑ.—Ցսիվա և Վոլոց գիւղերուն մէջ երկրաշարժի բաւական զօրաւոր ցնցում մը զգացուեցաւ, մէկ քանի երկվայրկեան տեւողութեամբ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Կը հաւաստուի թէ բանակցութիւններ կը կատարուին՝ Թայմզ լրագիրը սահմանափակ երաշխաւորութեամբ ընկերութեան մը վերածելու համար։

ՀՌՈՄ. —Այն զրոյցներուն վրայ, թէ Մ. Նահանգաց կառավարութիւնը պահանջումներ ըրեր է Ճարոնէն՝ Մ. Նահանգաց մէջ ճարոնցի գաղթականներու թիւը աւելնալուն նկատմամբ, Հռոմի ճարոնական դեսպան Պ. Թաքահիրա յայտարարեց թէ Ճարոն ուղղամտութեամբ կ'աշխատի նուազեցնելու գաղթականութեան շարժումը դէպի Խաղաղականի ծովեզերքները։ Հռոմի ամերիկեան դեսպան Պ. Կրիսքըմ յայտարարեց թէ տեղեկութիւն չունի որ իր կառավարութիւնը պահանջումներ ըրած ըլլայ Ճարոնի կառավարութենէն և թէ իր կառավարութիւնը կատարելապէս գոհ է Ճարոնի ընթացքէն։ Երկու դեսպանները կ'ըսեն թէ Մ. Նահանգաց ու Ճարոնի յարաբերութիւնները շատ լաւ են։

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ ԿՈՒԶՈՒԻ

Տնմարակալութեան ու նամակագրութեան վարժ, հայերէնի, թուրքերէնի և ֆրանսերէնի տեղեակ պաշտօնեայ մը կը փնտռուի։ Դիմել Արեւելքի Տնօրէնութեան։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 24/6 Յունվար		
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Ք. Կ.	Օ. Ռ.	103 17
Ամէնէն բարձր գին	»	103 21
Ամէնէն վար գին	»	103 15
Րումէլի Երկաթուղի գոյ	Ֆր.	164 62
Ամէնէն բարձր գին	»	165 —
Ամէնէն վար գին	»	164 62
ԲԱՑՈՒՄ 26/8 Յունվար		
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Ք.Կ.	Օ. Ռ.	103 27
» » ժամը 7ին Ք.Կ.	»	103 26
Րումէլի Երկաթուղի	Ֆր.	165 37
» » ժամը 7ին	»	165 37
Փարաք Կ. Պոլսոյ	»	425 —
Անատ. երկթ. Գարթ. Ա.շարք	»	508 —
» » Բ.շարք	»	501 —
» » ժուիսանս	Օ. Ռ.	15 90
Շիրքէթի Խայրիէ	»	44 —
Շիրքէթի Խայրիէյի ժուիսանս	»	4 42
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 15
Օսմ. ծխախոտ		18 30
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		8 50
» ժուիսանս		4 40
» պարտաթուղթ		462 —
Թրանսվալ	Ֆր.	48 50
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		320 —
Գասապա Այդըն Փ. Փ.		426 —
Միթիլի պանքա	Օ. Ռ.	5 —
Սալոնիքի պանքա		136 —
Փարասա առանձնաշնորհեալ		35 —
» սովորական		29 —
Փարաք Իզմիրի		592 —
Լաւրիոմ	Ֆր.	60 —
Զափթըլըք	»	23 —

ԳՈՐԳԵՐ
ՉԻՆ ՀԱՍԸՐԸ

ԿԱՀԱՒՈՐՄԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ
ՄՈՒՇԱՄԱ-ԼԻՆՕԼԷՈՄ, կարասեաց համար ծոպեր (սաչաք) ՊԱՏԻ ՆԿԱՐԷՆ ԹՈՒՂԹԵՐ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԼԱԶԱՐՈ ՖՐԱՆԳՕ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ՎԵՐՄԱԿ
ԹԻՒԼԵՐ ԵՒ ՍԹՕՐՆԵՐ

ՊԵՐԱ Շիշլի Ճամբայ Բասաժ Անաթոլի ՂԱԼԱԹԻԱ Եէնի Ճամի թիւ 14 (Թիւնէլին կից) Կ. ՊՈԼԻՍ Ֆինճանճըլար թիւ 33, 35, 37 եւ Սուլթան Համամ թիւ 3 36—34

Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հրատարակուեցաւ 1908 տարւոյ Ընդարձակ Օրացոյցը ճոխ բովանդակութեամբ և զանազան շահեկան տեղեկութիւններով։ Ամէն մարդու գրասեղանի վրայ գտնուելու յատուկ, անհրաժեշտ գիրք մը, որուն միշտ դիմելու պէտքը կը ներկայանայ բոլոր տարւոյն ընթացքին։

Սովորական Օրացոյցէն և բազմաթիւ պետական, եկեղեցական և Պատրիարքարանի վերաբերեալ վիճակագրական տեղեկութիւններէ զատ այս տարի կը պարունակէ նաեւ յատուկ խնամով պատրաստուած գործի մարդոց յատուկ բաժին մը։ Մասնաւորապէս ուշագրաւ են՝ Ծիսական Բառարանի չորրորդ մասը ուր գիշերային ժամերգութեանց բացատրութիւնները կուտայ Քէնաճէր իր ծանօթ ձեռնհասութեամբը և անխոնջ ժրաջանութեամբը, բացատրելով եկեղեցական պաշտամունքներու արդի կարգաւորութիւնները, անոնց ծագումը և հին սովորութիւնները։ Նոյնպէս շահագրգռական մաս մը կը կազմէ անուանց տօնախմբութեան հատուածը ուր բացատրուած է անուանց օրերը որոշելու կերպը և ամէն տարի դրուած ցուցակին կազմութեան եղանակը։ Հայ Եկեղեցւոյ վերաբերեալ վիճակագրական տեղեկութեանց շարքին մէջ բարձրաստիճան եկեղեցականի մը ձեռնհասութեամբ պատրաստուած ամենայն Հայոց Կաթողիկոսաց շարքը, այս տարի ճոխացած է թէ հակաթոռ Կաթողիկոսներու պաշտօնավարութեան թուականներով և թէ՛ յաւելուածական մանրամասն տեղեկութիւններով և բացատրական ծանօթութիւններով։ Իսկ բոլորովին նոր աշխատութիւն մըն է Առաջնորդական Վիճակներու վրայ գրուած ընդարձակ թեմագրական ուսումնասիրութիւնը ուր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքութեան, Կիլիկիոյ և Աղթամարայ Կաթողիկոսութեանց և Երուսաղէմի Պատրիարքութեան թեմագրական իրաւասութիւնն և իրենց ստորադաս թեմերուն եկեղեցական վիճակը կը բացատրուի, իւրաքանչիւր առաջնորդական վիճակի կազմութիւնը զանազան կերպարանափոխութիւններով կը բացատրուի վաւերագիրներէ և արձանագրութիւններէ օգտուելով։

Ազգ. Հիւանդանոցի բաժինը ճոխացած է այդ հաստատութեան պատմութենէն առնուած նշանակելի թուականներու շարքով մը, ինչպէս նաեւ Հիւանդանոցի շէնքերուն հետաքրքրական մէկ պատմութեամբը, ուր Նարլը Գաբուի Հիւանդանոցէն մինչեւ արդի շէնքերու յաջորդական կերպարանափոխութիւնները պատմուած են։

Նոյնպէս նորութիւն է Ղալաթիոյ Սակարանին մէջ ընդունուած Օսմանեան պարտաթուղթերու և արժեթուղթերու ծագման, արժէքին և արդի վիճակին վրայ տրուած հմտալից տեսութիւնը, որուն օգտակարութիւնը անշուշտ պիտի գնահատէ ընթերցող հասարակութիւնը։

Ընդարձակ Օրացոյցին ոչ նուազ շահեկան մէկ էջը կը կազմէ նշանաւոր հանգուցեալներու բաժինը, որ անցեալ տարի ընդհատուած ըլլալով, այս տարի 1905—1907 շրջանի հանգուցեալները՝ մերձաւորապէս քառասուն անձ ներկայացուած են համառօտ կենսագրութիւններով։ Հետաքրքրական են նաեւ Առեւտրական Սենեակի կազմութեան վրայ տրուած պատմական տեսութիւնները, և բոլորովին նոր ձեւով պատրաստուած թղթատարութեան վրայ տրուած մանրամասն տեղեկութիւնները, անցեալ տարի Հռոմ գումարուած միջազգային թղթատարական Համաժողովին որոշմանց վրայ կազմուած նոր սակացոյցերը։

Ընդարձակ Օրացոյցը կը փակուի դրոշմատուրքի նոր օրէնքին մէկ խնամեալ ամփոփումովը, որուն կարեւորութիւնը ամէն գործի մարդ կրնայ դիւրաւ ըմբռնել։

Հոգաբարձութիւնս կը յուսայ թէ ընթերցասէր հասարակութիւնը համակիր ընդունելութիւն ընելով Ընդարձակ Օրացոյցին թէ՛ օգտակար գիրք մը պիտի ունենայ և թէ բազմապահանջ հաստատութեանս նպաստած պիտի ըլլայ։ Կեդրոնատեղին է Ազգ. Հիւանդանոցի գրասենեակը. կը գտնուի նաեւ բոլոր գրավաճառաց քով։ (Կնիք)

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԱՑԱԳԻՐ ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՂ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կարգ մը հարկատուներ, կարծելով թէ նամակի մէջ ներփակուած ստացագիրները զերծ կը մնան Դրոշմի Օրէնքին 9րդ յօդուածին (թիւ 85) տրամադրած դրոշմատուրքէն, իրենց յաճախորդներուն ու թղթակիցներուն կը յղեն դրոշմաթուղթ չփակցուած ստացագիրներ։ Այսպէս Դրոշմի Օրէնքին դէմ զանցառութիւն մը կատարած կ'ըլլան այդ հարկատուները. Նոյն օրէնքին համաձայն գրութիւններու արտաքին ձեւը կերպարանափոխ չըներ այդ պայմանները՝ դրոշմաթուղթի տեսակէտով։ Բացայայտ տրամադրութեանց (յօդ. 1 և 9, թիւ 85) համաձայն, այն ամէն ընկալագիրներն ու ստացագիրները, որոնք իբր մուրհակ կը յանձնուին ուրիշի մը, դրոշմատուրքի ենթակայ են, բաց ի 27րդ և 79րդ յօդուածներուն մէջ կանխատեսուած գրութիւններէն։ Այդ օրինազանցութեան հետեւանքը կը կրեն այդ նամակներուն տակ ստորագրողները, որոնք ոեւէ շահ չունին, նկատելով որ այդ մասին սահմանուած դրոշմատուրքը (յօդ. 9, թիւ 85) պարտին վճարել ամէն անոնք որոնց կը յանձնուին գրութիւնները (6րդ յօդուած, 3րդ հատուած)։ Հետեւաբար նամակագիրներուն ներելի է՝ դրոշմատուրքի գումարը անցընել անոնց հաշւոյն որոնց յղուած են այդ գրութիւնները։ Հանրային Պարտքի Վարչութիւնը ձեռք անցուցած ըլլալով դրոշմատուրքէ զուրկ ստացագիրներ պարունակող նամակներ, ստիպուած է օրինազանցները հետապնդել և 38րդ յօդուածին մէջ կանխատեսուած տուգանքները գանձել։ Նմանապէս Վարչութիւնը պարտք կը համարի հարկատուներուն ուշադրութիւնը հրաւիրել Դրոշմի Օրէնքին համակերպելու անհրաժեշտութեան վրայ, այս առթիւ յիշեցնելով թէ Օրէնքին 50րդ յօդուածին համաձայն, կատարուած օրինազանցութեանց մասին տեղեկութիւն տուողները կը ստանան գանձուած տուգանքին կէսը. Նաեւ այդ կարգի նամակներ ստացողները եւ բոլոր անոնք որոնց ձեռքը կրնան գտնուիլ այդ նամակները, շահ ունին տեղեկութիւն տալու ի վնաս ստորագրողներուն, միակ պատասխանատու՝ տուգանքներու մասին, 40րդ յօդուածին համաձայն։ Վերջապէս Վարչութիւնը կը ծանուցանէ հարկատուներուն թէ կրնան %ին 5 զեղչով վճարել նամակներու մէջ ներփակուած ստացագիրներուն դրոշմատուրքը, պարտաւոր դրոշմումի ենթարկելով նամակներուն մէջ դրուելիք թուղթերը, որոնք ստացագիր բովանդակելնուն յիշատակութիւնը պէտք է կրեն։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

1/14 օգոստոս 1907 30—28

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

Շիրքէթի Խայրիէնին 18 նումերօլը վափօրը մաքինա վէ գազանը մէվճուտ օլտըղը հալտէ սէնէյի հալիյէ քէտմունի էվվէլի կանէսինէ գատար պիլմիւզայետէ ֆիրուխթը թէգարրիւր խիլաֆիյենեէն թալիպ օլանլարըն վէ տահա զիյատէ մալիւմաթ ալմագ իսթէյէնլէրին ճումա իրթեսի վէ չէհարշէնպիհ կիւնլէրի Շիրքէթի մէզքիւրէ իտարէխանէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

Ֆի 1 քեան. էվ. 323 10—7

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՑ.
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Ա	կարգ	Բարիզի համար	200	ֆր.
»	»	Մարսիլիոյ »	160	»
Բ	»	Բարիզի »	150	»
»	»	Մարսիլիոյ »	120	»

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր., Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գարծաքալին՝ Թօփհանէ քարաֆին վրայ։

15 50—14 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրախմի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Սելանիկ, Իզմիր, Պիրէոն, Բադրաս, Վօլօ, Շիրա, Քալամաթա, Քանէ եւ Քանտիա (Կրէտէ)։

Դրամագլուխին և աւանդ ձգուած դրամին ու արժեթուղթերուն արժէքը, Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 տրախմիի։

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններով։ Փոխառութիւններ կ'ընէ վաճառքներու, արժեթուղթերու վրայ և Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ քաշուած փոխանակագիրներ կը զեղչէ։

Աթէնքի Պանքան հաշուընթացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու և արտասահմանի մէջ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ, թէ՛ մեր հրապարակին և թէ օտար հրապարակներուն վրայ, յաճախորդներուն շատ նպաստաւոր կերպով։

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն՝ արժեթուղթեր կը պահէ, աւանդի ձեւով և ուզուած ատենը ետ առնուելու պայմանով։ Ամէն կարգի կտրօններ կը գանձէ և զեղչի գործողութիւններ կը կատարէ. Աթէնքի Պանքան հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ արկղամուրի խորշեր, փոքր վարձքերով։

Աւանդի ճիւղ

Աթէնքի Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի դրամ և արժեթուղթ, ու տոկոսները վճարելով.

Ուզուած ատեն դրամ քաշելու պայմանաւ		3%
Վեց ամսուան	համար	3½%
Մէկ »	»	4 —
Երկու »	և աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են։ Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին և Յուլիս 1ին։

Մասնաւոր տետրակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յաճախորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով և փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, անոնց տրամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր աւանդներու տետրակներ, որոնց մէջ կրնան արձանագրել առ առաւելն 100 ոսկիի աւանդ գումար մը։ Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ և մասնակի վճարումներ կը կատարուին, առնուազն ղրուշ 52 ոսկեդրամ։ 50—6

Cie RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Նաքարուած երթեւեկութիւններ
Դեկտեմբեր

Գշ. 25|7 Պիրէոն, Աղեքսանդրիա, միջօրէէն առաջ ժամը 10ին։ Հաղորդակցութիւն Բոր-Սաիտ ու Սուրիոյ նաւահանգիստներու մեկնող շոգենաւերուն հետ։
Գշ. 25|7 Օտեսա ժամը 4ին։ Հաղորդակցութիւն Խրիմ-Կովկաս, Խրիմ-Ազով, Օտեսա-Քերսոն, Օտեսա-Նիքոլայէվ գիծերու շոգենաւերուն հետ։
Դշ. 26|9 Սեւաստոպոլ ժամը 10ին։
Եշ. 27|10 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Թրիպոլի, Պէյրութ, Եաֆա, Բոր-Սաիտ, Աղեքսանդրիա, իրիկուան ժամը 4ին։
Շբ. 29|12 Օտեսա, ժամը 12ին։
50—31

PAPIER FAYARD ET BLAYN

Կը բուժէ հարբուխը, կուրծքի բորբոքումները, յօդացաւը, ճմլում, վէրք եւն. անմնան դեղ այտուցքներու և կօշտի համար։

Կը գտնուի բոլոր դեղարաններու մէջ. փնտռել մեր ստորագրութիւնը։ 18—5

ԻՐԱԿԱՆ ԶԵՂՉ
ԱՍՈՒԵՂԻՆՍԱՑ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆ
Պոլիս, Մահմուտ Փաշա, Ախըր Չէշմէի քով
եւ պօղաչաճիին փուռին դիմաց

Ասուեղինաց բազմաթիւ վաճառատուններուն մէջ ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէ այս անգլիական վաճառատունը, որ Մահմուտ Փաշայի մէջ կը գտնուի, որովհետեւ միակ հաստատութիւնն է որ իր բացումէն ի վեր իրեն համար կանոն դրած է ուղղակի Անգլիայէն բերուած առաջնակարգ կերպասեղէններ ծախել։ Այսպէս՝ ո՛չ մէկ տեղ չէ կարելի կերպասներու այնքան ճոխ մթերք մը գտնել, միշտ նոր գոյներով, ինչպէս շագանակագոյն, կանաչ. լիլա։ Պէտք է աւելցնել որ զանազան պատճառներով և եղանակը յառաջացած ըլլալուն, այսօրուընէ սկսեալ, հարիւրին 30 զեղչով պիտի ծախենք քոսթիւմի, բանթալոնի, բալթօյի յարմար հազարաւոր կտորներ, իսկ ֆանթէզի ժիլէները հարիւրին 50 զեղչով պիտի վաճառուին։ Անտարակոյս մեր յաճախորդները պիտի փութան օգտուիլ այս վաճառումէն, որ տասնը՛հինգ օր միայն պիտի տեւէ, քանի որ չենք կրնար այդ զոհողութիւնը աւելի երկար ատենի համար ընել։ 10—10

ԱՆՓՈՓՈԽ ԳԻՆ

ПРОВОДНИКЪ
1888

ԲՐՈՎՈՏՆԻՔ

Ռուսական դիմացկուն և վայելուչ լաստիկներ։ Մեր յարգոյ յաճախորդներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս 1888 թուականն և մարքան կրող լաստիկին վրայ, որ համաշխարհիկ համբաւ կը վայելէ։

Կը ծախուի կօշիկի գլխաւոր վաճառատուներուն մէջ։

Ընդհ. մթերանոց Պոլիս, Պէօյիւք Թիճարէթ խան. ԷՖ. ՔԷՕԼԼԷՐ, յաջորդ Ֆերտինանտ Շմիտ։ 50—35

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մարթէլլօ	3709	Սաֆֆօ	1115
Ալէքթօ	3607	Տոմինօ	938	Հինտու	3720	Մէքսօ	3557	Տիբրօ	1735
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2383	Հորաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիօ	11
Աթրաքօ	2277	Տրագօ	1713	Հումպէր	595	Մոնթէպէլլօ		Սցէրօ	120
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	132
Պորոտինօ	1264	Էպրօ	3464	Իտահօ	5540	Նէրօ	1933	Թ. Ուիլսըն	154
Պըֆֆալօ	4481	Էլտորատօ	1520	Ժիւնօ	1080	Օհիօ	4100	Թօքիօ	382
Գէյրօ	1371	Էրատօ	1841	Քլէօ	1053	Օթէլլօ	4036	Թոլէտօ	147
Գոլիբրօ	1837	Ֆիտօ	954	Քոլբինօ	2307	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	24
Գարլօ	1244	Ֆինլանտ	1828	Քովնօ	1700	Պալէրմօ	1637	Վոսգօ	1914
Գոնգօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1053	Թալօ	510	Վոլօ	1289
Ջիքակօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանթօ	2272	Րիալթօ	3329	Վ. քլիթ-ուգ.	239
Սօրէթօ	1831	Կալիլէօ	3060	Լիվոռնօ	1643	Րինալտօ	1553	Եէտտօ	1350
Գոլորատօ	4235	Կիկանօ	1143	Լորէնզօ	3191	Ռոլլօ	1613	Զէրօ	1200
Գոնկօ	2905	Կոզօ	1011	Մալմօ	724	Ռոմէօ	1789	Թօրօ	
Գորսօ	895	Կըրակօ	1695	Մարէնկօ	1278	Ռոզալինտ	136	Մուտօ	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս հասած են.
Միքատօ շոգենաւը, նաւապետ Թորբ։
Քլիօ շոգենաւը, նաւապետ Արմսթրոնկ։
Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուին.
Ալէփփօ շոգենաւը, նաւապետ Ուէպսթըր, յուն. 23ին։
Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՕՍ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա 10 50—17

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Ազդ.— 1901-1905ի օսմ. 4% փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուն. 1/14էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 5 կտրօնին վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կիշէներուն կողմէն, Ղալաթիա, ամէն օր, կէս օրէն առաջ, ժամը 2½ին, բաց ի կիրակիէն, և ժամը 10էն մինչեւ կէս օր՝ ուրբաթ օրերը։ Կտրօններուն փոխարէն, որոնց պէտք է ընկերանան թուաւոր պորտրօներ, պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը, որ իր շրջաբերութեան թուականէն յետոյ, պարտի ներկայացուիլ Ղալաթիա, Օսմ. Կայս. Պանքայի արկղին։ 13—1

⁂

Ազդ.— Մաքսային 4% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերու տէրերուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուն. 1/14էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 10 կտրօնին վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կիշէներուն կողմէ, ամէն օր, կէս օրէն յետոյ ժամը 2½ին, բաց ի կիրակիէն, և ժամը 10էն մինչեւ կէս օր՝ ուրբաթ օրերը։ Կտրօններու փոխարէն, որոնց կ'ընկերանան թուաւոր պորտրօներ, պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը, որ շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ, պարտի ներկայացուիլ Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ Արկղին։ 1—3

⁂

Ազդ.— 1906ի 5% Օսմ. փոխառութեան պարտ-թուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յուն. 1/14էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 23 կտրօնին վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կիշէներուն կողմէ, ամէն օր, ժամը 2½ին, կէս օրէն յետոյ, և ժամը 10էն մինչեւ կէս օր, ուրբաթ օրերը։ Կտրօններուն փոխարէն, որոնց թուաւոր պորտրօներ պէտք է ընկերանան, պարտաթուղթի տէրերուն ընկալագիր մը կը յանձնուի, որ իր շրջաբերութեան թուականէն տասը օր յետոյ պարտի ներկայացուիլ Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ Արկղին։

Կ. Պոլիս 2 յուն. 1908 13-1

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Գավալա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պոլիս), Մանասթըր, Սկիւպ եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաեւ միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չէքերու հաշիւներ կը բանայ։ Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամերով։ Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանք տը Սալօնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Սնտուկ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ 50—47

«ԱՐԵՒԵԼՔԻ» ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԺԱՔ ՊՐԻԷՆ

ԴՐԱՄ ԵՒ ՍԷՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՄՕՐ ՄԸ ԱՆՑԵԱԼԸ

Դ.

—Ո՞ւր պիտի երթաս, Թշուառակա՛ն, հարցուց Բասքալին, ուզելով ահաբեկել Մարիէթը։ Կը կարծե՞ս որ գործ մը պիտի կրնաս գտնել, երբ իմանան թէ Միլու...

—Մարսիլիոյ մէջ պիտի հաստատուիմ, ուր զիս չեն ճանչնար և ո՛րկէ գալս չպիտի հարցնեն ինծի։

Հայր Բասքալէ ուզեց վերջ տալ այդ վիճաբանութեան, հեղինակաւոր թէեւ մեղմ շեշտ մը գործածելով.

—Այս տան մէջ պիտի մնաս։ Անցքի պատմութիւնները պիտի մոռցուին, պայմանաւ որ հրաժարիս այդ սրիկային, այդ անզգամին հետ տեսնուելէ, որ արդէն վրադ կը խնդայ։ Մնացո՛րը՝ անձամբ պիտի հոգամ, և կը խոստանամ որ ա՛լ նա ոտք չպիտի կոխէ հոս։

Մարիէթ կը շարունակէր դէմքի ծամածռումներ ընել։ Ագարակապանը կ'ուզէր հանդարտեցնել մանկամարդ աղջիկը, որպէս զի տանէն չառնէ քալէ։ Ուստի փութաց յարել.

—Թշուառակա՛ն, չե՞ս ըմբռներ թէ ո՛չ մէկ տեղ այնքան լաւ ընդունելութիւն պիտի գտնես ո՛րքան մեր տանը... Ո՞ւր պիտի գտնես անանկ տէրեր, որոնք Բասքալինի ու ինծի պէս վարուին քեզի հետ, իշխանուհիի մը նման հոգ տանին, իրենց զաւկին տեղ դնեն։ Օ՛ն, ա՛լ խօսք չունիմ, հոսկէ չպիտի հեռանաս, և ապագային ալ բնաւ չպիտի զղջաս՝ մեր տանը մնալուդ համար։ Ուրեմն վերսկսի՛նք մեր սովորական կեանքը. գնա՛ կեր տուր հաւերուն, որոնք անհամբերութեամբ կը սպասեն։

Արդարեւ, հաւերու զայրագին կրկռոցները կը լսուէին, որոնք դրան առջեւ թառած, իրենց առօրեայ ուտեստին կը սպասէին։ Նոյն իսկ ամէնէն յանդուգն հաւերը խոհանոց մտած էին։ Մարիէթ արտաքսեց զանոնք հայհոյելով, և դուրս ելաւ՝ կեր տալու համար։

Ակներեւօրէն կը խորհէր թէ երբեք չպիտի կրնար այդքան լաւ տեղ մը գտնել։ Մնաց չուներ. Տէր և Տիկին Բասքալէ, որոնք փոքր եղած ատեն իրենց քով առած էին Մարիէթը, այլապէս չպիտի վարուէին անոր հետ, եթէ երբեք աղջիկնին կամ ազգականնին եղած ըլլար։ Միշտ հագուստ կը շինէին անոր և ամէն խրախճանութեան կը տանէին։ Մարիէթ ասկէ աւելի ի՞նչ կրնար փափագիլ։ Ոչինչ, ապահովաբար։ Բայց եթէ երբեք այդ տանը մնար, ալ եւս չպիտի կրնար իր սիրահարը՝ Միլուն տեսնել, և ոչ ալ իր սենեակին մէջ ընդունիլ զանի։ Բասքալէի տան մէջ վայելած դիրքն ու առաւելութիւնները ձեռքէ չհանելու համար պէտք էր հրաժարիլ Միլուէն։ Ատիկա մեծ զոհողութիւն մըն էր խեղճ սիրուհիին համար, որ չէր կրնար համակերպիլ. պիտի նախընտրէր այդ տանէն հեռանալ, նոյն իսկ աւելի ծանր աշխատութիւններ կատարել, պայմանաւ որ Միլուն իրը ըլլար միշտ։ Սրտայոյզ անկեղծութեան ու միամտութեան շեշտով մը այդ բանն ըսաւ իր սիրահարին։

Մարիէթ մացառուտին ետին կեցած էր, որ երկուքին միջեւ պատնէշ մը կը ձեւացնէր. ծաղկաթերթերով և սպիտակ ծաղիկներով ծածկուած, որոնք անոյշ բոյր մը կ'արձակէին։

— Միլու, վստահ եղի՛ր որ կը նախընտրեմ հեռանալ այդ տանէն, որպէս զի կարենամ միշտ քեզի հետ տեսնուիլ։

— Բայց ո՞ւր պիտի երթաս։

— Չեմ գիտեր, բայց ուզած տեղդ պիտի երթամ։

Միլու սկսաւ խորհիլ, ու քիչ յետոյ յայտարարեց.

— Առայժմ Բասքալէի տանը կեցի՛ր։ Ոչ մէկ տեղ այնքան հանգիստ պիտի ըլլաս որքան այդ տան մէջ։ Միշտ կարելի պիտի ըլլայ միջոց մը գտնել՝ իրար տեսնելու համար, հակառակ ծերուկին հսկողութեան։ Սակայն քանի մը օր զգոյշ ըլլալու է։ Մի՛ ջանար զիս տեսնել ատեն մը։ Ընդհակառակ քեզի իմաց պիտի տամ՝ կարգադրութիւն մը խորհելուս պէս։

Մարիէթ բերանաբաց մտիկ կ'ընէր, տրամադիր՝ Միլուի ամէն հրամաններուն հնազանդելու։

—Հիմա բաժնուի՛նք իրարմէ, Մարիէթ. կրնան մեզ նշմարել. ցտեսութիւն և ընդհուպ։

— Այո՛, ընդհուպ, և մի՛ մոռնար զիս, Միլու։

Ու Մարիէթ, աղւոր ժպիտ մը արձակելով, ջերմուն համբոյր մը ուղղեց ձեռքով։ Միլու ալ ժպտեցաւ և արագօրէն հեռացաւ։ Ան կը խորհէր.

— Սա մինիկ Մարիէթը շատ սիրուն է և հրապոյրէ զուրկ չէ. բայց եթէ աչքս չբանամ՝ բոլորովին ինծի պիտի կառչի...

Մանկամարդ աղջիկը կը դիտէր իր սիրահարին հեռանալը, և երբ անհետացաւ Միլու, ինք ալ դարձաւ։ Ալ եւս չէր վախնար իր սիրահարը կորսնցնելէ, և այդ հոգէն ազատած, ճշմարտապէս սփոփուած կը զգար ինքզինքը։ Մարիէթ, աղւոր ու շնորհալից, ծաղկաւէտ աքասիաներուն տակէն կը յառաջանար, թռչունի մը պէս ցատկռտելով։ Ապրելու երջանկութիւնը զգալով՝ ամբողջ բնութեան կը ժպտէր, Մակալիի եղանակը երգելով քթին տակէն.

Երկնակամարն է լուսազարդ
Ուժգին հովը դադրած է արդ
Լոյսերը հոն պիտի մարին
Քեզ նշմարած սա ատեննին։

Յաջորդ օրը, Միլու իր հետազօտութիւնները շարունակեց ջաղացքին շուրջը, բայց ապարդիւն կերպով։ Անկարելի էր անցնիլ հին շէնքը ամէն կողմէ շրջապատող փուշերու և կանաչութեան թաւ մացառուտին մէջէն։ Միլու լաւ մը ստուգեց նոյն այդ պարագան, ու խորհրդածութիւնը կ'ընէր.

—Ջաղացքը ցամաքի կողմէն պաշտպանուած է պատնէշով մը, զոր անանցանելի կը նկատեմ։ Բայց թերեւս միջոց մը կայ ջուրին կողմէն հոն մտնելու։ Այդ կէտին ալ վերահասու ըլլանք...

Միլու հանդիպակաց եզերքին վրայ նստած, սկսաւ ուշադրութեամբ քննել տեղւոյն վիճակը։ Իր քննութեան արդիւնքը սա եղաւ.

—Ջրվէժին վերի կողմը՝ ափունքը ցած է. դիւրին պիտի ըլլայ անոր մօտենալ՝ եթէ երբեք կարելի ըլլայ ջրանցքէն անցնիլ։ Բայց հոսանքը այնքան արագընթաց է որ (Ալպեր աղէկ գիտնալու է ո՛րքան արագընթաց ըլլալը) մարդ լողալով չի կրնար անցնիլ։ Հետեւաբար անկարելի է ջաղացքին մէջ մտնել ջուրը վար թափած կողմէն։ Ուրիշ դժուարութիւն մըն ալ կը յարուցանէ գետն ի վար հոսանքը. կարելի է լողալ, բայց ափունքը շատ բարձր է. սանդուխի մը պէտք կա՛յ՝ ցամաք ելլելու համար։ Շատ գործնական բան մը չէ։ Կը մնայ վերջին միջոց մը, թէեւ վտանգաւոր, բայց ի հարկին կիրարկելի։ Ջաղացքի անիւներուն և կախադաւերուն իբր յենարան ծառայող գերանները կը կենան տակէն։ Անոնց վրայ երկար տախտակ մը կրթնցնելով կարելի է կամուրջ մը ձեւացնել, ուղղակի ճամբայ մը, որ կը հարթէ միւս բոլոր դժուարութիւնները և մինչեւ ջաղացք կ'առաջնորդէ։ Բայց, ամէն պարագայի մէջ, կին մը չի կրնար այդ միջոցներէն և ո՛չ մէկը ի գործ դնել. ուրեմն մայր Ռինօն չէր կրնար ջաղացքին մէջ գտնուիլ առջի գիշեր. ուրիշ խօսք եթէ երբեք թեւեր ունենար։ Բայց ո՞վ է այդ անձը։ Մնաց որ՝ ի՞նչ կրնար ընել հոն գտնուալը, ո՞վ որ ըլլար ան։

(Շարունակելի)

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՇԱՃԵԱՆ